Xibaaru jàmm bi ci Almasi bi Yeesu, ni ko Yàlla jaaralee ci MÀRK

Waareb Yaxya

1 Xibaaru jàmm bu Yeesu Kirist, Doomu Yàlla*,
nii la tàmbalee. 2 Bind nañu ci téereb yonent
Yàlla Esayi naan:
«Maa ngi yónni sama ndaw ci sa kanam,
mu xàllal la sa yoon.
3 Baat a ngi xaacu ca màndiŋ ma naan:
“Xàll-leen yoonu Boroom bi,
jubal-leen fi muy jaar.”»
4 Noonu Yaxya feeñ ca màndiŋ ma, di sóob
nit ñi ci ndox, tey waaree nii: «Tuubleen seeni
bàkkaar, ba noppi ma sóob leen ci ndox, ngir
Yàlla baal leen seeni bàkkaar.» 5 Kon waa
diiwaanu Yude ñépp ak waa dëkku Yerusalem
ñépp daldi génn jëm ci moom, di nangu seeni
bàkkaar fi kanam ñépp, Yaxya sóob leen ca dexu
Yurdan. 6 Yaxya nag mi ngi soloon mbubb mu
ñu ràbbe kawaru giléem, takk laxasaayu der ci
ndiggam. Ay njéeréer la doon dunde ak lem.

---

* **1:1** Doomu Yàlla: tur wii tekkiwul ne, Yàlla moo jur Yeesu mook Maryaama, ndaxte loolu araam na. Tekkiwul it ne, dañoo màggal nit, ba di ko méngale ak Yàlla. Waaye day tekki ne Yeesu mooy Kàddug Yàlla, di ki dippeekoo ci Yàlla te feeñal jikkoom. Ku gis doom, xam nu baayam mel. Ku gis Yeesu kon, xam nu Yàlla mel.

7 Mu waare ne: «Am na kuy ñëw sama gannaaw
koo xam ne kii moo ma ëpp kàttan; yeyoowuma
sax sëgg, ngir tekki ay dàllam. 8 Maa ngi leen di
sóob ci ndox, waaye moom dina leen sóob ci Xel
mu Sell mi.»

Yaxya sóob na Yeesu ci dexu Yurdan

9 Booba Yeesu jóge na dëkku Nasaret ci di-
iwaanu Galile, ñëw, Yaxya sóob ko ci dexu
Yurdan. 10 Bi muy génn ndox mi, mu daldi gis
asamaan xar, te Xelum Yàlla di wàcc ci melow
pitax, ñëw ci moom. 11 Te baat bu jóge asamaan
jib ne: «Yaa di sama Doom, ji ma bëgg; ci yaw
laa ame bànneex.»

Yeesu dékku na ay nattu ci pexey Seytaane

12 Ci kaw loolu Xelum Yàlla daldi jéñ Yeesu, mu
dem ca màndiŋ ma. 13 Mu nekk fa ñeent fukki
fan, jànkoonte ak fiiri Seytaane; mu dëkk ci biir
rabi àll yi, te malaakay Yàlla di ko topptoo.

Yeesu tànn na ñeenti taalibe

14 Bi nga xamee ne jàpp nañu Yaxya, Yeesu
dem ca diiwaanu Galile, di waare xibaaru jàmm
bu Yàlla bi, 15 naan: «Jamono ji mat na, nguuru
Yàlla jegesi na; tuubleen seeni bàkkaar te gëm
xibaaru jàmm bi.»

16 Am bés Yeesu doon dox ca tefesu dexu Galile,
mu gis fa ñaar ñu bokk ndey ak baay, di Simoŋ ak
Andare rakkam, ñuy sànni seeni mbaal ci dex gi,
ndaxte ay nappkat lañu woon. 17 Yeesu ne leen:
«Ñëwleen topp ci man, dinaa leen def nappkati
nit.» 18 Ci saa si ñu bàyyi seeni mbaal, topp ci
moom.

19 Bi Yeesu demee ba ca kanam, mu gis Saag
doomu Sebede, ak Yowaana, mi mu bokkal ndey
ak baay, ñu nekk ci gaal gi, di defar seeni mbaal.
20 Noonu Yeesu woo leen, ñu daldi bàyyi seen
baay Sebede ci gaal gi, moom ak surga ya, tey
topp ci moom.

Yeesu faj na nit ku am rab

21 Gannaaw loolu ñu dem Kapernawum. Ca
bésub noflaay nag Yeesu daldi dugg ci jàngu bi,
di leen jàngal. 22 Te ñu waaru ca njàngleem,
ndaxte jàngal na leen ak sañ-sañ bu seeni
xutbakat amul.
23 Noonu am na ci jàngu bi nit ku rab jàpp.
Mu daldi yuuxu naan: 24 «Yaw Yeesum Nasaret,
loo nuy fexeel? Ndax dangaa ñëw, ngir alag
nu? Xam naa la, yaa di Aji Sell, ji jóge ci Yàlla.»
25 Waaye Yeesu gëdd ko naan: «Noppil te génn
ci moom!» 26 Noonu rab wi daldi sayloo nit ki te
génn ci moom ak yuux gu réy.
27 Bi loolu amee ñépp waaru, ba laajante naan:
«Kii mooy kan? Mii njàngle lu bees la te ànd ak
sañ-sañ. Day sant rab yi sax, ñu di ko déggal.»
28 Noonu turam daldi siiw ci diiwaani Galile
gépp.

Yeesu faj na jarag yu bare

29 Bi nga xamee ne génn nañu ci jàngu bi, ñu
ànd ak Saag ak Yowaana, dem ci kër Simoŋ ak
Andare. 30 Fekk gorob Simoŋ bu jigéen tëdd
wopp ak yaram wu tàng; ñu daldi ko yégal
Yeesu. 31 Mu ñëw nag ci moom, jàpp loxoom,
yékkati ko. Noonu tàngoor wi daldi wàcc, te
soxna si di leen topptoo.

32 Ca ngoon sa nag, bi jant sowee, ñu indil
Yeesu ñi wopp ñépp ak ñi rab jàpp ñépp, 33 ba
dëkk bi bépp dajaloo ci buntu kër gi. 34 Noonu
mu wéral ñu bare, ñu wopp ak ay jàngoro yu
wuute, te dàq ay rab yu bare. Waaye mu tere
rab yi, ñu wax dara, ndaxte xam nañu ko.

Yeesu wéetoo na ak Yàlla

35 Ca njël laata bët di set, Yeesu jóg dem ca
bérab bu wéet, di fa ñaan Yàlla. 36 Simoŋ nag
ak ñi ànd ak moom di ko seet fu nekk. 37 Bi ñu
ko gisee, ñu ne ko: «Ñépp a ngi lay seet.»
38 Waaye Yeesu ne leen: «Nanu dem feneen ci
dëkk yi nu wër, ma waare fa itam, ndaxte moo
tax ma génn.» 39 Noonu mu wër ci diiwaanu
Galile gépp, di waare ci seeni jàngu, tey dàq rab
yi.

Yeesu faj na ku gaana

40 Am bés ku gaana ñëw ci moom, sukk, ñaan
ko ne: «Soo ko bëggee, man nga maa wéral.»
41 Yeesu yërëm ko, tàllal loxoom, laal ko naan:
«Bëgg naa ko, wéral.» 42 Ca saa sa ngaanaam
daldi deñ, mu wér.
43 Noonu Yeesu yebal ko, dénk ko bu wér naan:
44 «Moytula wax kenn dara, waaye demal won
sa bopp sarxalkat bi, te nga jébbal Yàlla sarax,
si yoonu Musaa santaane, ngir ñu xam ne wér
nga, te mu nekk seede ci ñoom.» 45 Waaye naka
la waa ji génn, mu di yéene ci kaw li xewoon, te
di ko jéebaane, ba tax Yeesu manatula fàŋŋaaral
dugg cib dëkk, waaye mu nekk ci biti ciy bérab
yu wéet. Ba tey nit ñi jóge fu nekk, di ko fa fekk.

2

Yeesu faj na ku làggi

1 Bi ay fan weesoo, Yeesu délsi dëkku Kaper-
nawum, mu siiw ne mu ngi ci kër gi. 2 Noonu nit
ñu bare dajaloo fa, ba kenn amatul foo taxaw,
du ci bunt bi sax. Te Yeesu di leen yégal kàddu
gi. 3 Noonu, am ñu ko indil ku yaramam wépp
làggi, ñeenti nit jàppoo ko. 4 Waaye manuñu
koo jege ndax mbooloo mi. Kon ñu daldi teggi
kaw kër gi, di bëtt fa tiim bérab ba Yeesu nekk,
daldi yoor basaŋ, ga làggi ba tëdd. 5 Bi Yeesu
gisee seen ngëm, mu ne làggi ba: «Sama waay,
baal nañu la say bàkkaar.»

6 Fekk ay xutbakat toog fa, ñu di werante ci
seen xel naan: 7 «Kii kan la, ba saña wax lii; mi
ngi sosal Yàlla. Ana ku mana baale bàkkaar yi,
ku dul Yàlla doŋŋ?»

8 Waaye Yeesu yég ci xelam li ñuy werante ci
seen biir, ne leen: «Lu tax ngeen di werantee nii
ci seen xel? 9 Lan moo gëna yomb, ma wax ku
làggi ki: “Baal nañu la say bàkkaar,” walla ma
wax ko: “Jógal, jël sa basaŋ, tey dox”? 10 Waaye
xamleen ne, Doomu nit ki am na ci àddina sañ-
sañu baale bàkkaar yi.» Ci kaw loolu mu ne
làggi ba: 11 «Maa ngi la koy sant, jógal, jël sa
basaŋ te nga ñibbi.» 12 Ca saa sa mu jël basaŋam
te génn fa kanam ñépp. Noonu ñépp waaru, di
màggal Yàlla naan: «Lu mel ni lii, masunu koo
gis.»

Yeesu woo na Lewi

13 Gannaaw loolu Yeesu génnaat, aw booru
dex ga, mbooloo mépp di ñëw ci moom, mu di

leen jàngal. 14 Bi Yeesu di romb, mu gis ku ñuy
wax Lewi, doomu Alfe, toog ca juuti ba. Yeesu
ne ko: «Kaay topp ci man.» Mu jóg, daldi topp
ci moom.
15 Bi loolu amee Yeesu ak i taalibeem di lekk ci
kër Lewi, fekk ay juutikat ak ay boroom bàkkaar
yu bare di lekkandoo ak ñoom, ndaxte ñu bare ci
ñoom a ko toppoon. 16 Waaye xutbakat yi bokk
ci Farisen yi, bi ñu gisee ne dafa bokk lekk ak
ay juutikat ak ay boroom bàkkaar, ñu daldi laaj
taalibe yi: «Lu tax muy lekkandoo ak ay juutikat
ak ay boroom bàkkaar?» 17 Noonu Yeesu dégg
ko, mu ne leen: «Ñi wér soxlawuñu fajkat, ñi
wéradi ñoo ko soxla; ñëwuma woo ñi jub, waaye
bàkkaarkat yi laay woo.»

Ndax warees na woor?

18 Taalibey Yaxya nag ak Farisen yi daan nañu
woor. Ñu ñëw nag fi Yeesu ne ko: «Lu tax
taalibey Yaxya yi ak yu Farisen yi di woor, te say
taalibe duñu woor?» 19 Yeesu ne leen: «Ndax
gan, yi ñëw cig céet, dinañu woor, fekk boroom
céet gi ànd ak ñoom? Duñu woor, li feek boroom
céet gaa ngi ànd ak ñoom. 20 Waaye bés yaa ngi
ñëw, yu ñuy jële boroom céet gi; bés boobaa nag
dinañu woor.
21 «Kenn du daax mbubb mu màggat ak sekkit
wu bees; ndaxte sekkit wi day ñoddi mbubb mi,
te xottiku bi gëna yaatu. 22 Te kenn du def biiñ
bu bees ci mbuusi der yu màggat. Lu ko moy,
biiñ bi day toj mbuus yi, ba mbuus yi yàqu, biiñ
bi tuuru. Waaye biiñ bu bees, ci mbuus yu bees
lañu koy def.»

Yeesu nee na, mooy boroom bésub noflaay bi

23 Amoon na benn bésub noflaay Yeesu jaar
ciy tool yu ñor. Bi ñuy dem nag, ay taalibeem
daldi fàq ay gub. 24 Noonu Farisen ya ne Yeesu:
«Gisal, lu tax say taalibe di def lu jaaduwul ci
bésub noflaay bi?»
25 Yeesu ne leen: «Ndax jànguleen la Daawuda
defoon, ba mu amee soxla te xiif, moom ak ña
mu àndaloon? 26 Xanaa yéguleen li amoon ci
bési Abiyatar sarxalkat bu mag bi, ni Daawuda
dugge woon ca kër Yàlla ga, lekk mburu, ya ñu
teewal ca kanam Yàlla, jox ci it ña mu àndaloon;
fekk jaaduwul kenn lekk ko, ku dul sarxalkat?»
27 Yeesu dellu ne leen: «Yàlla sàkkul nit ngir
bésub noflaay bi, waaye sàkk na bésub noflaay
ngir nit. 28 Noonu Doomu nit ki mooy boroom
bésub noflaay bi.»

3

Yeesu faj na nit ku loxoom làggi

1 Am beneen bés, Yeesu duggaat ci jàngu bi,
fekk amoon na fa nit ku loxoom làggi. 2 Am na
fa nag ay Farisen, ñuy xool Yeesu, ba xam ndax
dina ko faj ci bésub noflaay bi, ngir ñu man koo
tuumaal. 3 Yeesu ne ku loxoom làggi: «Jógal,
taxaw ci kanam ñépp.» 4 Noonu Yeesu ne leen:
«Lan moo jaadu, nu def ko bésub noflaay bi, lu
baax mbaa lu bon; nu musal nit mbaa nu rey
nit?» Waaye ñu ne cell.
5 Ci kaw loolu Yeesu xool leen ak mer, am naqar
ndax seen xol bu fatt; ba noppi mu ne nit ki:
«Tàllalal sa loxo.» Nit ki tàllal ko, loxoom daldi

wér péŋŋ. 6 Ca saa sa nag Farisen ya génn, daldi
gise ak ñi far ak buur bi Erodd, ngir fexe koo
reylu.

Mbooloo mu bare topp na Yeesu

7 Gannaaw loolu Yeesu ak ay taalibeem jóge
fa, jëm dex ga. Fekk mbooloo mu mag mu jóge
diiwaanu Galile, topp ko. 8 Te it nit ñu bare
dégg la mu def, ñu ñëw fi moom, jóge diiwaanu
Yude ak dëkku Yerusalem, ca diiwaanu Idume,
ca gannaaw dexu Yurdan ak ci wàlli Tir ak Sidon.
9-10 Booba nag Yeesu faj na ñu bare, ba mboolem
ñi am i jàngoro di ko song, ngir laal ko. Noonu
Yeesu wax ay taalibeem, ñu wutal ko gaal, ngir
mbooloo mi bañ koo buux. 11 Fekk booba képp
ku rab jàpp ku ko gis, daanu fa kanamam di
yuuxu naan: «Yaa di Doomu Yàlla.» 12 Waaye
Yeesu gëdd rab yi bu wér, ngir ñu bañ koo siiwal.

Yeesu tànn na fukki ndaw yi ak ñaar

13 Gannaaw loolu Yeesu yéeg ci tund wi, woo
ñi ko neex, ñu daldi ñëw ci moom. 14 Noonu mu
tànn ci fukk ak ñaar, tudde leen ay ndawam, ngir
ñu ànd ak moom te mu yónni leen, ñu waareji,
15 mu joxaale leen sañ-sañu dàq ay rab. 16 Fukk
ak ñaar ñii la tànn:

Simoŋ, mi mu tudde Piyeer,

17 Saag doomu Sebede, ak Yowaana mi mu bokkal ndey ak baay— ñoom ñi mu wooye Bowanerses, maanaam «Ñi aaytal ni dënnu gi»—

18 Andare ak Filib,

Bartelemi ak Macë,

Tomaa ak Saag doomu Alfe,

Tade ak Simoŋ, mi bokk ca mbooloo, ma ñu
tudde Ñi farlu ci moom seen réew;
19 ak Yudaa Iskariyo mi nara wor Yeesu.

Ku sosal Xelu Yàlla mi

20 Am beneen bés Yeesu ñëwaat ca kër ga.
Te mbooloo mu bare dajaloowaat fa, ba tax
manuñoo lekk sax. 21 Bi ko ay bokkam déggee
nag, ñu ñëw, ngir jàppsi ko naan: «Dafa tàggoo
ak sagoom.» 22 Te it xutbakat ya jóge Yerusalem
ne: «Beelsebul jàpp na ko; ci kàttanu buuru rab
yi lay dàqe rab yi.»
23 Noonu Yeesu woo leen, wax ak ñoom ciy
léeb ne leen: «Naka la Seytaane mana dàqe
Seytaane? 24 Réew mu xeex boppam, du mana
yàgg. 25 Te kër gu xeex boppam, du mana yàgg.
26 Bu Seytaane nag jógee, ba xeex boppam,
xàjjalikoo dikkal na ko te du mana yàgg, waaye
dina tas.
27 «Su fi amee nit ku bare doole, naka la kenn
mana dugge ci këram, nangu alalam? Xanaa
dafay jëkka yeew ku bare doole ka, ba noppi
doora toj këram gépp. 28 Ci dëgg maa ngi
leen koy wax, lépp dees na ko baal nit ñi, muy
bàkkaar, muy sosal Yàlla wu mu mana doon.
29 Waaye kuy sosal Xel mu Sell mi deesu ko baal
mukk; gàddu na bàkkaar ba fàww.»
30 Yeesu wax na loolu, ndaxte nee woon nañu,
rab jàpp na ko.

Ndeyu Yeesu ak ay rakkam

31 Noonu ndeyu Yeesu ak ay rakkam ñëw, ñu
taxaw ci biti, yónnee, woo ko. 32 Fekk booba
mbooloo nga toog, wër ko. Ñu ne ko nag: «Sa

yaay ak say rakk ñu ngi taxaw ci biti, di la laaj.»
33 Waaye Yeesu ne leen: «Kan mooy sama ndey?
Ñan ñooy samay rakk?» 34 Noonu mu xool ñi
ko wër naan: «Sama yaay ak samay rakk a ngii;
35 ndaxte kuy def coobarey Yàlla, kooku mooy
sama rakk ak sama jigéen ak sama ndey.»

4

Léebu beykat bi

1 Am beneen yoon Yeesu nekk ci wetu dex ga,
di jànglewaat. Mbooloo mu bare dajaloosi, ba
tax mu yéeg cig gaal, dugg ca dex ga; mbooloo
mépp taxaw ca tefes ga.
2 Noonu Yeesu daldi leen jàngal lu bare
ciy léeb. Ci njàngleem nag mu ne leen:
3 «Dégluleen, dafa amoon beykat bu demoon
jiyi. 4 Bi muy saaw toolam nag, lenn ci pepp
mi wadd ci kaw yoon wi, picc yi daldi ñëw, lekk
ko lépp. 5 Leneen ci pepp mi wadd ci bérab bu
bare ay doj te néew suuf, mu daldi sax bu gaaw,
ndaxte suuf si barewul. 6 Waaye bi jant bi naajee,
mu lakk, wow, ndaxte amul ay reen. 7 Leneen
nag wadd ci biir ay xaaxaam, xaaxaam yi daldi
sax, tanc ko, te meññul dara. 8 Li ci des dal ci suuf
su baax, mu jóg, sax, di focci ay gub; lii àntu, ba
mat fanweeri yoon lu ëpp la mu ji woon, lii mat
juróom benn fukk, lii mat téeméer.»
9 Noonu Yeesu ne leen: «Déglul bu baax, yaw
mi am ay nopp.»
10 Gannaaw loolu ba Yeesu nekkee fu wéet,
fukki taalibe ak ñaar ña, ak ñeneen ñu daan ànd
ak ñoom, laaj ko ci mbirum léeb yi. 11 Mu ne

leen: «Yéen may nañu leen, ngeen xam mbóoti nguuru Yàlla, waaye ñi ci biti léeb ay ëmb lépp.
12 Noonu la, ngir:

“Ñuy xool bu baax waaye duñu gis dara,
di déglu bu baax waaye duñu xam dara,
ngir bañ ñu tuub seeni bàkkaar te Yàlla baal leen.”»

13 Noonu Yeesu ne leen: «Ndax xamuleen léeb
wii? Nu ngeen xame nag léeb yi ci des? 14 Ki ji
nag, kàddu gi lay ji. 15 Ki féete ci yoon wi mooy
ki dégg, Seytaane ñëw ci saa si, këf kàddu, gi ñu
def ci moom. 16 Ki jot kàddu gi ci bérab bu bare
ay doj mooy ki dégg kàddu gi, nangu ko ak mbég
ci saa si, 17 waaye du yàgg, ndaxte wax ji saxul
ci moom. Bu jaaree ci nattu nag, mbaa ñu fitnaal
ko ndax kàddu gi, mu dàggeeku ci saa si. 18 Ki
jot jiwu wi ci xaaxaam yi mooy ki dégg kàddu
gi, 19 waaye soxlay àddina ak naxi alal ak bëgge
solu ko, tanc kàddu gi, ba du meññ dara. 20 Ki jot
kàddu gi ci suuf su baax si nag, mooy ki ko dégg
te nangu ko, ba jariñ; kii mat fanweeri yoon lu
ëpp la ñu ji woon, kii mat juróom benn fukk, kii
mat téeméer.»

Léebu làmp bi

21 Yeesu ne leen itam: «Ndax nit dina jël làmp,
dëpp ci leget walla def ko ci ron lal? Ndax du
ko wékk? 22 Amul dara luy kumpa lu ñu warula
siiwal, mbaa mu làqu te warul ne fàŋŋ. 23 Déglul
bu baax, yaw mi am ay nopp.»

24 Mu ne leen: «Seetleen bu baax li ngeen di
dégg. Dees na leen nattal ak natt, bi ngeen di

nattale, te dollil leen. 25 Ku am, dees na la dollil;
ku amul, li nga am as néew, dees na ko nangu.»

Léebu jiwu wi

26 Yeesu teg ci ne: «Nguuru Yàlla dafa mel ni
nit ku ji tool. 27 Muy nelaw walla muy xool,
guddi mbaa bëccëg, jiwu wi sax, di màgg, te
xamul naka la ko defe. 28 Suuf day meññ moom
ci boppam, mu sax, focci, def i gub. 29 Bu gub yi
ñoree nag, mu dagg ko, ndaxte ngóob jot na.»

Léebu doomu fuddën gi

30 Yeesu ne leen ati: «Lu nu mana méngaleel
nguuru Yàlla? Walla ban léeb lanu ko mana
misaale? 31 Dafa mel ni doomu fuddën, bi gëna
tuuti ci jiwu yépp; 32 waaye boo ko jiyee, day
jóg, màgg, ba sut gàncaxi tóokër yépp; mu sax
ay bànqaas yu réy, ba picci asamaan tàgg ci
keram.»
33 Noonu Yeesu dégtal leen yeneen léeb yu
bare yu mel ni yii, di leen xamal kàddu gi, aju
ci lu ñu àttan. 34 Daawu leen wax dara lu dul
ciy léeb. Waaye bu wéetee ak ay taalibe, daan
na leen firil lépp.

Yeesu dalal na ngelaw li

35 Bés booba nag ci ngoon Yeesu ne taalibe yi:
«Nanu jàll dex gi.» 36 Mu yiwi mbooloo mi nag,
ay taalibeem jël ko ni mu mel ci gaal gi; te yeneen
gaal ànd ak moom. 37 Naka noona ngelaw lu mag
daldi jóg, duus yi sàng gaal gi, ba mu bëgga fees.
38 Fekk Yeesu tëdd di nelaw ci ngegenaay ci taatu
gaal gi.

Taalibe yi daldi ko yee naan: «Kilifa gi, ndax
sunu bakkan soxalu la?» [39] Ci kaw loolu Yeesu
jóg, daldi gëdd ngelaw li, ne dex gi: «Noppil te
dal!» Noonu ngelaw li dal, ba lépp ne nemm.
[40] Yeesu ne taalibe ya: «Lu tax ngeen tiit? Ndax
gëmaguleen?» [41] Ñu daldi ragal lool, naan ci
seen biir: «Kii moo di kan, ba ngelaw li ak dex
gi sax di ko déggal?»

5

Yeesu faj na ku rab jàpp

[1] Noonu ñu jàll dex ga, ba teer ci diiwaanu waa
Serasa.

[2] Bi Yeesu génnee gaal gi, nit ku rab jàpp jóge
ca sëg ya, daldi ñëw kar ko. [3] Kooku nag ca sëg
ya la dëkk, te kenn manu koo yeew, du ak càllala
sax. [4] Ndaxte ay yoon yu bare jéngoon nañu
ko te yeew ko ak ay càllala, waaye waa ji daldi
dagg càllala yi te damm jéng yi, ba kenn amul
woon kàttanu téye ko. [5] Guddi ak bëccëg mu
nga woon ca sëg ya ak ca tund ya, di yuuxu te
jam yaramam ak ay xeer.

[6] Bi mu gisee Yeesu fu sore nag, mu daldi
dawsi, sukk fa kanamam, [7] di xaacu naan: «Yaw
Yeesu Doomu Yàlla Aji Kawe ji, loo may fexeel?
Ci turu Yàlla, bu ma mbugal.» [8] Ndaxte Yeesu da
ko ne: «Yaw rab wu bon wi, génnal ci nit ki.»

[9] Noonu Yeesu laaj ko: «Noo tudd?» Mu ne ko:
«Coggal laa tudd, ndaxte ñu bare lanu.» [10] Muy
ñaan Yeesu lool, ngir mu bañ leena dàq ca réew
ma.

[11] Fekk amoon na fa ca tund wa géttu mbaam-
xuux yu bare yuy for. [12] Rab ya ñaan Yeesu:

«Jox nu ndigal, nu dugg mbaam-xuux ya.» 13 Mu
may leen ko. Noonu rab ya génn nit ka, dugg
mbaam-xuux ya, ñu daldi bartalu, daanu ca dex
ga, lab fa. Mbaam-xuux ya nag matoon nañu
ñaari junni.

14 Noonu sàmm ya daw ca dëkk ba ak ca àll ba,
nettaliji mbir mi, ba nit ñi ñëw, seet li xew. 15 Ñu
ñëw nag ci Yeesu, gis ka rab ya jàppoon toog, sol
ay yére te ànd ak sagoom. Ñu daldi ragal. 16 Ña
fekke woon mbir ma nag nettali leen mbirum nit
ka ak mbaam-xuux ya. 17 Ci kaw loolu ñu daldi
ñaan Yeesu, mu sore seen réew.

18 Bi Yeesu di dugg ci gaal gi, ki rab ya jàppoon
ñaan Yeesu, ngir ànd ak moom. 19 Waaye Yeesu
mayu ko ko. Mu ne ko: «Ñibbil ci say bokk,
nettali leen ni la Boroom bi yërëme, ba defal la
lii lépp.» 20 Noonu waa ji dem ci diiwaanu Fukki
dëkk yi, daldi fa yégle la ko Yeesu defal, ba ñépp
waaru.

Yeesu dekkal na doomu Yayrus te faj jigéen

21 Noonu Yeesu jàllaat dex ga, taxaw ca tefes
ga. Te nit ñu bare dajaloo, wër ko. 22 Kenn ci
njiiti jàngu ba nag, tudd Yayrus, ñëw ci moom.
Naka la gis Yeesu, mu daanu ciy tànkam, 23 di ko
sarxu lu bare naan: «Sama doom ju jigéen mi
ngi bëgga faatu; kaay teg ko loxo, ngir mu wér
te dund.» 24 Noonu Yeesu ànd ak moom.

Bi muy dem, mbooloo mu réy topp ko, di
ko tanc. 25 Amoon na fa nag jigéen ju doon
xëpp deret diirub fukki at ak ñaar. 26 Sonnoon
na lool ci loxoy fajkat yu bare, sànk ci alalam
jépp te jëlewu ci genn tan, waaye faf wopp ja

yokku. 27-28 Noonu mu déggoon turu Yeesu, ne
ci boppam: «Su ma laalee ay yéreem rekk, dinaa
wér.» Mu jaxasoo ak mbooloo mi nag, doxe ko
gannaaw, laal mbubbam. 29 Ci saa si deret ji
taxaw, mu yég ci yaramam ne jàngoroom deñ
na.

30 Yeesu yég ci saa si ne, doole génn na ci
moom. Mu walbatiku nag ne mbooloo mi: «Ana
ku laal samay yére?» 31 Ay taalibeem ne ko:
«Xanaa gisuloo mbooloo mi lay wër; ngay laaj:
“Ku ma laal?”» 32 Waaye Yeesu di xool li ko wër,
ngir gis ku ko def. 33 Noonu jigéen ja ñëw, daanu
ciy tànkam, wax ko dëgg gépp; mu tiit bay lox,
ndaxte xam na li xewoon ci yaramam. 34 Yeesu
ne ko: «Soxna si, sa ngëm faj na la; demal ci
jàmm, te na sa jàngoro wàcc.»

35 Bi Yeesu di wax nag, am na ku jóge ca
kër njiit la, mu ñëw naan: «Sa doom faatu na;
matatul nuy sonal kilifa gi.» 36 Waaye Yeesu
jàppul wax jooju; mu ne njiit la: «Gëmal rekk te
baña tiit.» 37 Noonu Yeesu dem, ànd ak Piyeer,
Saag ak Yowaana rekk, ndaxte mayul keneen, mu
ànd ak moom.

38 Naka lañu ñëw ci kër njiit li, Yeesu dégg
coow li; ñii di jooy, ñii di yuuxu. 39 Mu dugg
ne leen: «Lu ngeen di soow, tey jooy? Janq bi
deewul, day nelaw rekk.» 40 Waaye ñu di ko
ñaawal. Noonu Yeesu génne ñépp, woo baayu
janq bi ak yaay ji ak ñi mu àndal, dugg fa janq
bi nekk. 41 Mu jàpp loxoom ne ko: «Talita kumi,»
liy tekki: «Janq bi, maa ngi la koy wax, jógal.»

42 Ca saa sa janq bi jóg, daldi dox, ndaxte
amoon na fukki at ak ñaar. Ñépp daldi waaru,

ba ne jomm. 43 Ci kaw loolu Yeesu dénk leen bu
wóor, ñu bañ koo siiwal; teg ca naa: «Mayleen
janq bi, mu lekk.»

6

Yeesu ci dëkku Nasaret

1 Bi loolu amee Yeesu jóge fa, dellu réewam,
ànd ak taalibe yi.

2 Bésub noflaay bi nag mu jàngal leen ci seen
jàngu, ba mbooloom ñi ko dégg waaru naan:
«Lii, fu mu ko jële, te xam-xam bii mu yor, lu
mu doon, ba muy def kéemaan yii? 3 Ndax kii du
minise bi? Ndax du doomu Maryaama te magu
Saag, Yuusufa, Yuda ak Simoŋ? Te ay rakkam
yu jigéen ndax nekkuñu fi ak nun?» Kon nag ñu
daldi ko xeeb.

4 Noonu Yeesu ne leen: «Dees na faaydaal
yonent, waaye du ci réewam, ciy bokkam mbaa
ci këram.» 5 Yeesu manu faa def ay kéemaan yu
bare, lu dul teg loxo yenn jarag, wéral leen. 6 Mu
waaru ndax seen ngëmadi.

Yeesu yónni na fukki taalibe ya ak ñaar

Bi loolu amee Yeesu di wër dëkk ya, di jàngle.
7 Noonu mu woo ci moom fukki taalibe ya ak
ñaar, jox leen sañ-sañu dàq rab yi, yónni leen,
ñu ànd ñaar-ñaar.

8 Mu digal leen nii: «Bu ngeen di dem, buleen
yóbbaale dara; du mburu mbaa mbuus mbaa
xaalis ci seeni maxtume, waaye yemleen ci aw
yet rekk. 9 Sol-leen ay dàll te yem ci benn turki.»
10 Mu ne leen: «Kër gu ngeen dugg, dal-leen fa,
ba kera ngeen jóge dëkk ba. 11 Koo xam ne gàntu

na leen, mbaa mu tanqamlu leen, génnleen fa, yëlëb seen pëndu tànk, ngir seede leen seen réer.»
12 Noonu taalibe ya dem, di waare naan:
«Tuubleen seeni bàkkaar.» 13 Ñu dàq ay rab yu
bare, te diw boppi jarag yu bare, wéral leen.

Yaxya faatu na

14 Noonu Erodd buur bi dégg loolu, ndaxte
turu Yeesu siiwoon na. Mu ne nag: «Yaxya
dekki na, moo tax mu ànd ak kàttanu def ay
kéemaan.» 15 Ñeneen ne: «Kii Ilyaas la.» Ñi ci
des ne: «Yonent la, bu mel ni yonent yu jëkk ya.»
16 Waaye bi ko Erodd déggee, mu ne: «Yaxya
male ma dagglu boppam, moom moo dekki.»
17 Fekk Erodd yónnee woon na, jàpp Yaxya,
yeew ko, tëj. Ndaxte Erodd takkoon na Erojàdd
jabaru Filib magam. 18 Te Yaxya ne ko:
«Jaaduwul nga denc sa jabaru mag.» 19 Moo tax
Erojàdd ëmbal ko mer, ba bëgg koo rey, waaye
manu koo def. 20 Ndaxte Erodd dafa ragal Yaxya,
ba sàmm bakkanam, xam ne ku jub la te sell. Bu
ko daan déglu it, day jaaxle lool, teewul mu bég
ci déglu ko.
21 Noonu bés bu yell ñëw, ba Erodd doon
màggal bésu juddoom; mu woo ca xew wa ay
jaraafam ak kilifay xare ba ak njiiti diiwaanu
Galile. 22 Booba doomu Erojàdd dugg di fecc,
mu neex Erodd ak gan ñi, ba buur bi ne janq
bi: «Laaj ma loo bëgg, dinaa la ko jox.» 23 Mu
boole ci ngiñ ne ko: «Loo ma mana laaj, dinaa la
ko jox, ba ci genn-wàllu réew mi sax.»

24 Noonu janq bi génn ne ndeyam: «Lu may
laaj?» Mu ne ko: «Laajal boppu Yaxya.» 25 Mu
daldi gaawantu dugg nag ci kanam buur bi ne ko:
«Damaa bëgg, nga indil ma léegi boppu Yaxya
ci biir ndab.» 26 Bi ko buur ba déggee, mu am
naqar wu réy. Waaye bëggu koo gàntu ndax
ngiñ li ak gan ñi. 27 Mu daldi yónni nag xarekat,
jox ko ndigal, mu indil ko boppu Yaxya. Waa ji
dem, dagg boppu Yaxya ca kaso ba, 28 indi bopp
bi ci biir ndab, jox ko janq bi, mu daldi ko jox
yaayam. 29 Ba taalibey Yaxya déggee loolu, ñu
ñëw, fab néew ba, suul ko ci bàmmeel.

Yeesu bareel na ay mburu

30 Gannaaw loolu ndaw yi dajaloo ci wetu
Yeesu, nettali li ñu def ak li ñu jàngle lépp.
31 Ci kaw loolu Yeesu ne leen: «Nanu beddeeku,
dem ci bérab bu wéet; ngeen noppalu fa tuuti.»
Waxoon na loolu, ndaxte amoon na ñu bare ñu
doon dem ak a dikk, ba amuñu sax jot ngir lekk.
32 Noonu ñu dugg cig gaal, dem ca bérab bu
wéet.

33 Bi ñuy dem nag, am ñu leen gis, xàmmi
leen, ñu daldi jóge ci dëkk yépp, daw, jiitu leen
fa. 34 Bi Yeesu génnee gaal gi, mu gis mbooloo
mu réy, yërëm leen, ndaxte dañoo mel ni xar yu
amul sàmm. Kon mu daldi leen jàngal lu bare.

35 Ca ngoon sa taalibe yi ñëw ci moom ne ko:
«Fii àllub neen la, te léegi mu guddi. 36 Yiwil
mbooloo mi nag, ñu dugg ci àll bi ak dëkk yi
nu wër, jënd lu ñu lekk.» 37 Waaye Yeesu ne
leen: «Yéen joxleen leen lu ñu lekk.» Ñu ne
ko: «Xanaa nu jënd lu tollook peyu juróom ñetti

weer ci mburu, jox leen ñu lekk?» 38 Yeesu laaj
leen: «Ñaata mburu ngeen am? Demleen seeti.»
Ñu dem seeti ne ko: «Juróomi mburu ak ñaari
jën.» 39 Noonu Yeesu sant mbooloo mi, ñu def ay
géew, toog ci ñax mu naat mi. 40 Ñu toog nag ay
géewi juróom fukk ak téeméer.

41 Bi loolu amee Yeesu jël juróomi mburu yi
ak ñaari jën yi, xool ci kaw, sant Yàlla, ba noppi
mu damm mburu yi, jox ko taalibe yi, ngir ñu
séddale ko mbooloo mi. Ñaari jën yi it mu
séddale ko ñépp. 42 Noonu ñépp lekk ba suur.
43 Te it ñu dajale la desoon ca dammiti mburu ak
jën ya, mu nekk fukki pañe ak ñaar yu fees. 44 Ñu
lekkoon nag matoon na limu juróomi junniy
góor.

Yeesu dox na ci kaw ndox mi

45 Ci kaw loolu Yeesu sant ay taalibeem, ñu
dugg ci gaal gi, jàll ba Betsayda, bi muy yiwi
mbooloo mi. 46 Bi mu tàggtoo ak mbooloo mi,
mu yéeg ca tund wa, ñaan fa Yàlla. 47 Noonu
guddi jot, fekk gaal gi nekk ci diggu dex gi, te
Yeesu rekk moo nekk ca tefes ga.

48 Booba mu gis taalibe yi sonn lool ci joow gaal
gi ndax li leen ngelaw li soflu. Ca njël nag mu jëm
ci ñoom, di dox ci kaw dex gi, ba xaw leena raw.
49 Bi ñu ko gisee nag, muy dox ci kaw dex gi, ñu
foog ne njuuma la, daldi yuuxu. 50 Ndaxte ñépp
gis ko te jommi ci. Waaye mu wax ak ñoom ci
saa si ne leen: «Takkleen seen fit, man la, buleen
tiit!» 51 Noonu mu fekksi leen ci gaal gi, ngelaw
daldi ne tekk. 52 Njàqarey taalibe ya nag weesu

dayo, ndaxte seen xol dafa fatt, ba réere mbir
kéemaan, gi Yeesu defoon ci mburu yi.
53 Bi nga xamee ne jàll nañu, ba egg diiwaanu
Senesaret, ñu teer fa, 54 génn ca gaal ga. Ci saa
si nit ñi xàmmi ko, 55 ñu daldi daw ca diiwaan
ba bépp, te fépp fu ñu ko dégg ñu di ko indil ñu
wopp, tëdd ci seeni lal. 56 Te fu mu mana aw, ci
dëkk yu mag mbaa yu ndaw walla ci àll bi, ñu
indil ko jarag yi ci pénc yi, ñaan ko, mu may leen
ñu laal cati mbubbam rekk. Te képp ku ko laal
daldi wér.

7

Farisen ya ak aada ya

1 Amoon na bés nag, ay Farisen ak ay xutbakat
yu jóge Yerusalem ñëw ci Yeesu. 2 Ñu gis
yenn ciy taalibeem di lekk, fekk seeni loxo
setul, maanaam raxasuwuñu woon, ni ko aada
santaanee. 3 Farisen yi nag ñoom ak Yawut yi
yépp dañuy topp aaday yoon, yi maam yi tëral,
te fandee leen gënal lekk ak loxo yu ñu raxasul.
4 Te it bu ñu jógee pénc ma, su ñu sanguwul set,
duñu lekk. Am nañu it yeneen aada yu bare,
maanaam ni nga wara raxase ay kaas, ay njaq
ak ay satala, ba ñu laab.
5 Noonu Farisen ya ak xutbakat ya laaj ko ne:
«Lu tax say taalibe duñu topp aaday yoon, yi
maam yi tëral, waaye ñuy lekk ak loxo yu setul?»
6 Yeesu ne leen: «Esayi waxoon na bu baax ci
kàddug Yàlla ci seen mbir, yéen naaféq yi, bi
mu bindee:
“Xeet wii, ñu ngi may teral ci seen gémmiñ,
waaye seen xol sore na ma.

7 Seen màggal amul benn njariñ,

ci li ñuy jàngle dénkaaney nit kese.”»
8 Yeesu neeti leen: «Dëddu ngeen ndigali Yàlla,
jublu ci aaday nit.» 9 Mu teg ca ne leen: «Xelu
ngeen ci tebbi ndigali Yàlla, ngir sàmm seen
aada. 10 Ndaxte Musaa nee na: “Teralal sa
ndey ak sa baay,” teg ca ne: “Ku móolu sa yaay
walla sa baay, dees na la rey.” 11 Waaye yéen
dangeen ne: ku ne sa yaay walla sa baay: “Li
nga wara jariñoo ci man Korban la,” —maanaam
saraxu Yàlla la— 12 dootuleen ko bàyyi, mu defal
dara ndeyam walla baayam. 13 Noonu tebbi
ngeen kàddug Yàlla ndax seen aada, ji ngeen di
donnante. Te it yéena ngi def yeneen yu bon yu
mel nii.»

14 Noonu Yeesu waxaat ak mbooloo mi ne leen:
«Yéen ñépp dégluleen ma te xam. 15-16 Li ci biti,
tey dugg nit, du ko mana indil sobe, waaye li
génn ci nit, loolu mooy indil nit sobe.»

17 Bi nga xamee ne jóge nañu ci mbooloo mi,
dugg ci kër gi, taalibe yi laaj Yeesu, mu firil leen
wax ju làqu jooju. 18 Yeesu ne leen: «Ndax yéen
itam seen xol dafa tëju? Xanaa xamuleen ne,
dara lu jóge biti, dugg ci nit, du ko mana indil
sobe, 19 ndaxte du dugg ci xol, waaye ci biiram
lay jëm, ba noppi daldi génn ca bérab bu làqu?»
Ci li mu wax loolu Yeesu daganal na bépp ñam.

20 Yeesu ne leen ati: «Li génn ci nit, loolu mooy
indil nit sobe. 21 Ndaxte ci biir, ci xolu nit, la
xalaat yu bon di jóge ak ndoxaanu yàqute, càcc
ak bóom, 22 njaaloo ak bëgge, coxor, naaféq,
ñaawteef, ñeetaan, saaga, réylu ak jëfi ndof.

23 Lu bon loolu lépp day génn ci nit, di ko indil
sobe.»

Yeesu faj na doomu jigéen, ja dëkk Tir

24 Gannaaw loolu Yeesu jóge fa, jëm weti
dëkku Tir. Bi mu fa eggee, mu dugg ci kër, te
bëggul kenn xam ko, waaye jataayam manula
umpe.
25 Amoon na fa nag jigéen ju rab jàpp doomam
ju jigéen. Bi mu déggee ne, Yeesoo nga fa,
mu ñëw, daanu ciy tànkam, 26 fekk jigéen ja ci
xeetu Gereg la bokkoon, juddoo wàlli Fenisi ci
diiwaanu Siri.
Noonu jigéen ja ñaan ko, mu dàq rab wi ci
doomam. 27 Waaye Yeesu ne ko: «Na gone yi
jëkka lekk, ba regg; fab ñamu gone yi, sànni
ko xaj yi, rafetul.» 28 Jigéen ji ne ko: «Waaw,
sang bi, teewul xaj yi di lekk ruusit, yi rot ci
lekkukaayu gone yi.» 29 Ci kaw loolu Yeesu ne ko:
«Ndax wax jooju demal ci jàmm, rab wa génn na
sa doom.»
30 Noonu mu ñibbi, fekk doom ji tëdd cib lal te
mucc ci rab wi.

Yeesu faj na ku tëx te luu

31 Bi loolu amee Yeesu jóge na weti Tir, jaar
ci wàlli dëkku Sidon, dem dexu Galile, ba noppi
dugg ci biir diiwaan, bi ñuy wax Fukki dëkk yi.
32 Foofa ñu indil ko ku tëx te dër lool, ñaan
ko mu teg ko loxo. 33 Noonu Yeesu yóbbu ko, ba
ñu sore mbooloo mi, mu def ay baaraamam ciy
noppam, daldi tifli, laal làmmiñam. 34 Mu yërëm
ko, ba binni ci xolam, xool ci asamaan, daldi ne:
«Effata,» liy tekki «Ubbikuleen.» 35 Ci saa si ay

noppam daldi dégg te làmmiñam yiwiku, muy
wax bu leer.
36 Bi mu ko defee Yeesu tere leen, ñu wax ko
kenn, waaye lu mu leen ko gëna tere, ñu gën ko
nee siiwale. 37 Ñu waaru lool naan: «Lépp lu mu
def, lu yéeme la. May na sax tëx yi ñuy dégg, ak
luu yi ñuy wax.»

8

Yeesu bareel na mburu yi ñaareel bi yoon

1 Ca bés yooya mbooloo mu réy amaatoon na,
te amuñu woon lu ñu lekk. Noonu Yeesu woo
taalibe ya ne leen: 2 «Yërëm naa mbooloo mi,
ndaxte toog nañu fi man ñetti fan, te amatuñu
lu ñu lekk. 3 Su ma leen yiwee ak seen xiif,
dinañu tële ci yoon wi, ndaxte am na ñu jóge fu
sore.» 4 Taalibe yi ne ko: «Waaye fii àllub neen
la; fu nuy jële lu doy ngir dundal leen?» 5 Yeesu
laaj leen: «Ñaata mburu ngeen am?» Ñu ne ko:
«Juróom ñaar.»
6 Noonu Yeesu sant mbooloo mi, ñu toog ci
suuf. Mu jël juróom ñaari mburu yi, sant Yàlla,
damm leen, jox leen taalibe yi, ngir ñu séddale
leen mbooloo mi; taalibe yi def ko. 7 Amoon na
fa it tuuti jën yu ndaw. Yeesu jël ko, sant Yàlla,
wax taalibe yi, ñu séddale leen itam mbooloo mi.
8 Noonu nit ñi lekk ba suur, ba noppi taalibe yi
dajale juróom ñaari dàmba yu fees ak dammit
yi ci des. 9 Ña ko fekke nag matoon nañu ñeenti
junniy góor.
10 Bi ko Yeesu defee, mu yiwi leen, daldi dugg
ak taalibe ya ca gaal ga, dem ca wàlli Dalmanuta.

Kéemaan gu jóge ci asamaan

11 Noonu Farisen yi ñëw, di werante ak moom;
ñu fexe koo fiir, ba laaj ko kéemaan gu jóge
ci asamaan tey firndeel yónnentam. 12 Waaye
Yeesu binni ci xolam ne leen: «Lu tax niti jamono
jii di laaj kéemaan? Ci dëgg maa ngi leen koy
wax, duñu jot genn kéemaan.» 13 Ci kaw loolu
Yeesu bàyyi leen, duggaat ci gaal gi, di jàll dex gi.

Lawiiru Farisen yi

14 Taalibe yi nag fàtte woon nañu yóbbaale
mburu, te amuñu woon lu dul benn mburu ci
gaal gi. 15 Noonu Yeesu artu leen ne: «Wottuleen
te moytu lawiiru Farisen yi ak ñi far ak buur bi
Erodd.»
16 Taalibe yi nag daldi werante naan: «Nun
de indaalewunu mburu.» 17 Waaye Yeesu yég
loolu ne leen: «Lu tax ngeen di werante ci li
ngeen indaalewul mburu? Xanaa gisaguleen
te xamuleen? Ndax seen xol dafa fatt ba tey?
18 Ndax ay gumbay njàccaar ngeen, te seeni
nopp naqari? Xanaa fàttalikuwuleen; 19 bi ma
dammee juróomi mburu ya ngir juróomi junni
ña, ñaata pañe yu fees ak ay dammit ngeen
ca dajale woon?» Ñu ne ko: «Fukk ak ñaar.»
20 Yeesu neeti leen: «Te bés bi ma dammee
juróom ñaari mburu yi ngir ñeenti junni ñi,
ñaata dàmba yu fees ak dammit ngeen dajale
woon?» Ñu ne ko: «Juróom ñaar.»
21 Noonu Yeesu ne leen: «Ndax seen xol dafa
tëju ba tey?»

Yeesu faj na ku gumba ca dëkku Betsayda

22 Gannaaw loolu ñu ñëw ci Betsayda. Foofa
ñu indil Yeesu ku gumba, di ko ñaan, mu laal ko.
23 Yeesu nag jàpp loxob gumba gi, yóbbu ko, ba
génn dëkk bi. Mu def tiflit ciy bëtam, teg ko loxo
naan: «Ndax gis nga dara?» 24 Waa ji xool ne
ko: «Gis naa ay nit, ñu mel ni ay garab, te ñu ngi
dox.» 25 Kon Yeesu laalaat bët yi, gumba gi ne
xefeet, daldi wér, ba gis lépp bu leer. 26 Ci kaw
loolu Yeesu sant ko mu ñibbi ne ko: «Bul dugg
ca dëkk ba.»

Piyeer wax na ne, Yeesu mooy Almasi bi

27 Bi loolu amee Yeesu ànd ak ay taalibeem,
dem ca dëkk, yi wër Sesare bu Filib. Bi ñuy dem
nag, mu laaj taalibe yi: «Nit ñi, lu ñu wax ne man
moom laa?» 28 Ñu ne ko: «Am na ñuy ne yaa di
Yaxya; ñeneen ne, Ilyaas; ñi ci des ne yaay kenn
ci yonent yi.»

29 Noonu Yeesu laaj leen: «Yéen nag, ku ngeen
wax ne moom laa?» Piyeer ne ko: «Yaa di Almasi
bi.» 30 Ci kaw loolu Yeesu dénk leen bu wóor, ñu
bañ koo wax kenn.

Yeesu xamal na ne dina dee, dekki

31 Booba Yeesu tàmbali na leena xamal ne,
Doomu nit ki war na sonn lu bare; njiit ya,
sarxalkat yu mag ya ak xutbakat ya dëddu ko,
ñu rey ko, mu dekki ci ñetti fan. 32 Noonu mu
xamal leen mbir mi, ba mu leer nàññ.

Bi ko Piyeer déggee, mu woo ko ci pegg, daldi
ko yedd. 33 Waaye Yeesu geestu, gis yeneen
taalibe yi, mu daldi yedd Piyeer ne ko: «Sore
ma Seytaane; yëfi nit ngay fonk, waaye du yëfi
Yàlla.»

34 Noonu Yeesu woo taalibe yi ak mbooloo mi
ne leen: «Ku bëgga topp ci samay tànk, na bàyyi
boppam te gàddu bant bi ñu ko wara daaj, doora
topp ci man. 35 Ndaxte koo xam ne bëgg ngaa
rawale sa bakkan, dinga ko ñàkk, waaye ku ñàkk
sa bakkan ngir man ak ngir xibaaru jàmm bi,
dinga ko jotaat. 36 Ndaxte moom àddina sépp, lu
muy jariñ nit, bu ñàkkee bakkanam? 37 Te nit, lu
mu wara weccee bakkanam? 38 Ku ma rusa faral,
te nanguwul samay wax ci kanam niti jamono
jii, ñi fecci seen kóllëre ak Yàlla te topp bàkkaar,
Doomu nit ki dina la rusa xam, bés bu ñëwee ci
ndamu Baayam, ànd ak malaaka yu sell yi.»

9

1 Mu ne leen ati: «Ci dëgg maa ngi leen koy
wax, am na ñi fi taxaw, ñoo xam ne duñu dee, te
gisuñu nguuru Yàlla ñëw ak doole.»

Ndamu Yeesu jolli na ci moom

2 Juróom benni fan gannaaw gi, Yeesu àndoon
na ak Piyeer, Saag ak Yowaana, mu yóbbu leen
ñoom rekk fu wéet ci tund wu kawe lool. Foofa
jëmmam soppiku ci seen kanam; 3 ay yéreem di
ray-rayi, weex tàll, te fóotukatu àddina manu
leen weexale nii. 4 Noonu ñu gis yonenti Yàlla
Ilyaas ak Musaa, di wax ak Yeesu.
5 Piyeer daldi ne Yeesu: «Kilifa gi, bég nanu
ci sunu teew fii; nanu defar ñetti mbaar, benn
yaw, benn Musaa ak benn Ilyaas.» 6 Fekk xamul
lu muy wax, ndaxte tiitaange jàpp na leen ñoom
ñett ñépp. 7 Noonu niir muur leen, te baat jibe ca
niir wa naan: «Kii mooy sama Doom ji ma bëgg,
ci moom laa ame bànneex; dégluleen ko.» 8 Ci

saa si taalibe yi xool, waaye gisatuñu kenn ku
dul Yeesu rekk.
9 Bi loolu amee ñu wàcc ca tund wa. Bi muy
wàcc nag, Yeesu sant leen ne: «Buleen nettali
kenn li ngeen gis, ba kera Doomu nit ki dekki
na.» 10 Ñu téye wax jooju ci seen biir, di sotteente
xel, ba xam lu ndekkite looluy tekki.
11 Noonu taalibe yi laaj Yeesu: «Lu tax xut-
bakat yi di naan, Ilyaas moo wara jëkka ñëw?»
12 Yeesu ne leen: «Waaw, Ilyaas dina jëkka ñëw,
jubbanti lépp. Waaye itam lu tax bind nañu ne,
Doomu nit ki war na sonn lu bare, ñu xeeb ko,
dëddu ko. 13 Waaye maa ngi leen di wax ne,
Ilyaas ñëw na, te def nañu ko la leen neex, ni
ko Mbind mi waxe.»

Yeesu faj na xale bu rab jàpp

14 Bi nga xamee ne Yeesu ñëw na, ba jege
taalibe yi, mu gis mbooloo mu bare wër leen,
te ay xutbakat di werante ak ñoom. 15 Naka la
mbooloo mi gis Yeesu, ñu waaru, daldi daw nuyu
ko.
16 Noonu Yeesu laaj leen: «Ci lan ngeen di
werante ak ñoom?» 17-18 Kenn ci mbooloo mi
ne ko: «Kilifa gi, rab jàpp na sama doom, ba
luuloo ko. Saa su ko jàppee, daf koy daaneel
ci suuf, gémmiñ gi di fuur, muy yéyu, ne jàdd.
Ñaan naa say taalibe, ñu dàq ko, waaye manuñu
ko.» 19 Yeesu ne leen: «Yéen niti jamono jii, yéen
ñi gëmadi, ba kañ laa wara nekk ak yéen, ba
kañ laa leen wara muñal? Indil-leen ma xale
bi.» 20 Ñu indil ko ko. Bi xale bi gisee Yeesu
nag, rab wi sayloo ko ci saa si, mu daanu ci suuf,
di xalangu, gémmiñ giy fuur. 21 Yeesu laaj baay

bi: «Lii kañ la ko dal?» Baay bi ne ko: «Li dale
ci ngoneem. 22 Léeg-léeg rab wi bëmëx ko ci
sawara, léeg-léeg mu bëmëx ko ci ndox, ngir
rey ko. Soo ko manee, yërëm nu te xettali nu.»
23 Yeesu ne ko: «Nga ne: “Soo ko manee,” ku gëm
man na lépp.»

24 Ci saa si baayu xale bi wax ci kaw naan:
«Gëm naa, dàqal ma sama ngëmadi.»

25 Yeesu gis nag ne, mbooloo maa ngi daw,
wërsi ko, mu daldi gëdd rab wi nag ne ko:
«Génnal ci moom, yaw rab wu luu te tëx, te bu ko
jàppaat; wax naa la ko.» 26 Noonu rab wa daldi
yuuxu, sayloo xale bi, génn. Xale bi ne nemm,
mel ni ku dee, ba tax ñu bare ne: «Dee na.»
27 Waaye Yeesu jàpp loxoom, jógloo ko, xale bi
daldi taxaw.

28 Bi Yeesu duggee ci kër gi, taalibe yi laaj ko ci
pegg: «Lu tax manunu ko woona dàq?» 29 Yeesu
ne leen: «Yu mel ni yii, ñaan ci Yàlla rekk a leen
di dàq.»

30 Bi loolu amee ñu jóge fa, jaar ci diiwaanu
Galile, Yeesu bëggul kenn yég ko. 31 Ndaxte
muy jàngal taalibe yi ne leen: «Dees na jébbal
Doomu nit ki ci loxoy nit, te dinañu ko rey, mu
dekki ci ñetti fan.» 32 Waaye taalibe yi xamuñu
lu wax joojuy tekki, te ñemewuñu ko koo laaj.

Kan moo gëna màgg?

33 Bi nga xamee ne egg nañu dëkku Kaper-
nawum, te dugg ci kër gi, Yeesu laaj leen ne: «Lu
ngeen doon waxtaane ci yoon wi?» 34 Waaye ñu
ne cell, ndaxte ñu ngi fa doon werante, ba xam
ku gëna màgg ci ñoom.

35 Noonu Yeesu toog, woo fukki taalibe ya
ak ñaar ne leen: «Ku bëgga jiitu, na topp ci
gannaaw ñépp te nekk surgab ñépp.» 36 Bi ko
Yeesu waxee, mu jël xale, indi ko ci biir géew bi,
ba noppi leewu ko naan: 37 «Ku nangu xale bu
mel ni bii ci sama tur, man mii nga nangu; te ku
ma nangu, du man mii sax nga nangu waaye ki
ma yónni.»

Waa jiy dàq ay rab

38 Bi loolu amee Yowaana ne ko: «Kilifa gi,
danoo gis nit kuy dàq ay rab ci sa tur, nu tere ko
ko, ndax li mu bokkul ci nun.» 39 Waaye Yeesu
ne ko: «Buleen ko tere, ndaxte kenn manula
def kéemaan ci sama tur, ba noppi di ma xarab.
40 Ku nu sotul, far na ak nun. 41 Ci dëgg maa ngi
leen koy wax, koo xam ne kii may na leen kaasu
ndox rekk, ndax yéena ngi bokk ci man Kirist,
kooku du ñàkk yoolam mukk.

Ñi yóbbe nit bàkkaar

42 «Waaye ku yóbbe bàkkaar kenn ci ñi gëna
tuuti ñi ma gëm, li gën ci moom, moo di ñu takk
doj wu réy ci baatam, sànni ko ci géej. 43-44 Boo
xamee ne sa loxo mu ngi lay yóbbe bàkkaar,
dagg ko. Ndaxte ñàkk loxo te tàbbi ci dund gu
wóor gi, moo gën ci yaw, nga am ñaari loxo te
tàbbi ci sawara su dul fey mukk. 45-46 Te bu la
sa tànk di yóbbe bàkkaar, dagg ko. Nga lafañ
te tàbbi ci dund gu wóor gi moo gën, nga am
ñaari tànk, ñu sànni la ci sawara. 47 Te bu la sa
bët di yóbbe bàkkaar, luqi ko. Nga patt te dugg
ci nguuru Yàlla, moo gën ci yaw, nga am ñaari
bët, ñu sànni la ci sawara. 48 Foofa:

“Sax ya duñu dee mukk,
te sawara sa du fey.”
49 Ñépp sawara lañu leen di xorome. 50 Xorom lu
baax la, waaye bu sàppee, nan lañu koy delloo
cafkaam? Amleen xorom te ngeen jàmmoo.»

10

Pase

1 Gannaaw loolu Yeesu jóge fa, dem ca wàlli
réewu Yawut yi, ya ca gannaaw dexu Yurdan. Bi
mu fa demee, mbooloo mu bare ñëw fi moom.
Yeesu daldi leen jàngal, ni mu ko daan defe.
2 Noonu ay Farisen ñëw ci moom, lalal ko fiir,
ñu laaj ko: «Ndax jaadu na, nit fase soxnaam?»
3 Yeesu ne leen: «Lu leen yoonu Musaa sant?»
4 Ñu ne ko: «Musaa maye na, nit bind kayitu
pase, tàggook soxnaam.» 5 Waaye Yeesu ne leen:
«Dénkaane boobu mu leen bindal, bind na ko
ndax seen xol dafa fatt. 6 Waaye ca njàlbéen ga
“Yàlla sàkk na leen, kii góor, kii jigéen. 7 Looloo
tax góor di teqalikook ndeyam ak baayam, ànd
ak soxnaam, 8 ñoom ñaar doon benn.” Kon
nekkatuñu ñaar waaye benn lañu. 9 Lu Yàlla
takk nag, bu ko nit tas.»
10 Bi ñu delloo ca kër ga nag, taalibe ya laaj ko
ci mbirum loolu. 11 Noonu Yeesu ne leen: «Ku
fase sa soxna, takk jeneen, njaaloo nga, di tooñ
ku jëkk ka. 12 Te jigéen ji tas, séyaat ak keneen,
njaaloo nga.»

Xale yu ndaw yi

13 Bi loolu wéyee ñu indil Yeesu ay xale, ngir
mu teg leen ay loxoom. Waaye taalibe ya gëdd

nit ñi. 14 Bi ko Yeesu gisee nag, mu metti ko lool,
mu ne leen: «Bàyyileen xale yi, ñu ñëw fi man!
Buleen leen tere, ndaxte ñu mel ni ñoom ñoo
yelloo nguuru Yàlla. 15 Ci dëgg maa ngi leen koy
wax, ku woyoful ni xale, nangu nguuru Yàlla,
doo ci mana dugg.» 16 Noonu Yeesu leewu leen,
teg leen ay loxoom, barkeel leen.

Waxambaane wu bare alal

17 Gannaaw loolu bi Yeesu nekkee ci kaw yoon
wi di dem, am ku daw, sukk ci kanamam ne ko:
«Kilifa gu baax gi, lu ma wara def, ngir am wàll
ci dund gu dul jeex gi?» 18 Yeesu ne ko: «Lu tax
nga wooye ma ku baax ki? Yàlla rekk a baax.
19 Xam nga ndigal yi: “Bul bóome, bul njaaloo,
bul sàcc, bul seede lu dul dëgg, bul nangu alalu
jaambur, teralal sa ndey ak sa baay.”» 20 Waa ji
ne ko: «Kilifa gi, loolu lépp sàmm naa ko li dale
ci samag ndaw ba tey.»

21 Noonu Yeesu xool ko, am cofeel ci moom,
mu ne ko: «Lenn rekk moo la dese. Demal jaay
li nga am, jox ko miskin yi, te dinga woomle ci
asamaan; boo noppee, nga ñëw topp ci man.»
22 Waaye ci wax jooju xar kanamam lëndëm, mu
jóge fa ak tiis, ndaxte ku bare woon alal la.

23 Noonu Yeesu xool taalibe yi ko wër ne leen:
«Boroom alal dugg ci nguuru Yàlla, lu jafee
ngoogu!» 24 Wax jooju nag daldi jaaxal taalibe
yi lool. Waaye Yeesu neeti leen: «Samay xarit,
dugg ci nguuru Yàlla, lu jafee ngoogu! 25 Giléem
jaar ci bën-bënu puso moo gëna yomb boroom
alal dugg ci nguuru Yàlla.» 26 Wax jooju gënatee
jaaxal taalibe ya, ñu naan ci seen biir: «Kon nag

ku mana mucc?» 27 Noonu Yeesu xool leen naan:
«Loolu të na nit, waaye tëwul Yàlla; Yàlla man
na lépp.»
28 Ci kaw loolu Piyeer daldi ko ne: «Nun de
dëddu nanu lépp te topp la!» 29 Yeesu ne ko: «Ci
dëgg maa ngi leen koy wax, képp ku dëddu kër,
doomu ndey yu góor walla yu jigéen, ndey walla
baay, doom walla suuf ndax man ak xibaaru
jàmm bi, 30 dinga am tey jii téeméeri yoon ay kër,
doomi ndey yu góor ak yu jigéen, ndey, doom ak
suuf, ñoom ak ay fitnay noon, te ëllëg nga am
dund gu dul jeex. 31 Waaye ñu bare ci ñi jiitu
ñooy mujji; ñi mujj ñooy jiituji.»

Yeesu xamle na ne dina dee, dekki

32 Gannaaw loolu ñu ànd jëm Yerusalem, Yeesu
jiitu; taalibe yi am njàqare, te ñi ci topp tiit.
Noonu Yeesu woowaat fukk ak ñaar ña cig wet,
xamal leen li nara xew ci mbiram. 33 Mu ne
leen: «Noo ngi dem Yerusalem, te dees na jébbal
Doomu nit ki ci loxoy sarxalkat yu mag ya ak
xutbakat ya. Dinañu ko àtte, teg ko dee, jébbal
ko ñi dul Yawut, 34 ñu ñaawal ko, di tifli ci
kawam, dóor ko ay yar, rey ko. Waaye gannaaw
ñetti fan dina dekki.»

Li doomi Sebede ñaan Yeesu

35 Gannaaw loolu Saag ak Yowaana, doomi
Sebede, ñëw ci Yeesu. Ñu ne ko: «Kilifa gi, danoo
bëggoon nga may nu li nu lay ñaan.» 36 Yeesu
ne leen: «Lu ngeen bëggoon, ma may leen ko?»
37 Ñu ne ko: «Bés boo soloo sa ndam, nga may
nu, nu toog, kii ci sa ndijoor, kii ci sa càmmoñ.»
38 Waaye Yeesu ne leen: «Xamuleen li ngeen di

ñaan. Ndax man ngeena naan kaasu naqar, bi
may naan? Ndax man ngeena sóobu ci metit,
yi ma nara sóobu?» 39 Ñu ne ko: «Waaw, man
nanu ko.» Noonu Yeesu ne leen: «Dingeen naan
kaasu naqar, bi may naan, tey sóobu ci metit, yi
ma nara sóobu, 40 waaye toog ci sama ndijoor
mbaa sama càmmoñ, du man maa koy maye. Ñi
ñu ko waajal rekk a ko yelloo.»
41 Bi nga xamee ne fukki taalibe ya ca des dégg
nañu loolu, ñu daldi mere Saag ak Yowaana.
42 Waaye Yeesu woo leen naan: «Xam ngeen ne
ci xeeti àddina, ñi ñu teg njiit dañu leen di dóor
yetu nguur, te kilifa yi di leen not. 43 Buleen mel
ni ñooñu. Waaye ku bëgga nekk kilifa ci yéen,
na nekk seen surga, 44 te ku bëgga nekk njiit,
na nekk seen jaam. 45 Ndaxte noonu la Doomu
nit ki ñëwe sax, du ngir ñu nekk ay surgaam,
waaye ngir muy seen surga, ba joxe bakkanam
ngir njotug ñu bare.»

Yeesu faj na ku gumba

46 Bi loolu wéyee ñu agsi ca dëkku Yeriko. Bi
ko Yeesu di génn, ànd ak taalibe ya ak mbooloo
mu xawa bare, am gumba gu tudd Bartime— liy
tekki «doomu Time», toog ci wetu yoon wi, di
yelwaan. 47 Noonu mu dégg ne, Yeesum Nasaret
moo fay romb; mu daldi yuuxu naan: «Yërëm
ma, yaw Sëtu Daawuda bi!» 48 Ci kaw loolu ñu
bare gëdd ko, ngir mu noppi. Teewul mu gëna
yuuxu naan: «Yaw Sëtu Daawuda bi, yërëm ma!»
49 Noonu Yeesu taxaw, daldi ne: «Wooleen ko!»
Ñu woo nag gumba gi ne ko: «Na sa xel dal!
Jógal! Mu ngi lay woo.» 50 Bi mu ko déggee,

mu sànni malaanam, ne bëréť, dem ci Yeesu.
51 Yeesu ne ko: «Loo bëggoon ma defal la ko?»
Gumba gi ne ko: «Kilifa gi, damaa bëgga gis.»
52 Noonu Yeesu ne ko: «Demal ci jàmm. Sa ngëm
faj na la.» Ci saa si gumba gi gis, daldi topp Yeesu
ci yoon wi.

11

Yeesu dugg na Yerusalem

1 Gannaaw loolu Yeesu ak taalibe ya jege nañu
Yerusalem, ba agsi dëkki Betfase ak Betani ci
wetu tundu Oliw ya. Noonu Yeesu yebal ñaar
ciy taalibeem, 2 ne leen: «Demleen ci dëkk bi
ci kanam. Bu ngeen fa duggee, dingeen fa gis
cumbur gu kenn masula war. Yiwileen ko, indi.
3 Bu leen kenn nee: "Lu ngeen di def?" neleen
ko: "Boroom bi da koo soxla, te léegi mu delloosi
ko."»

4 Taalibe ya dem nag, ñu gis cumbur ga ci
mbedd mi, mu yeewe cib buntu kër. 5 Bi ñu koy
yiwi nag, am na ca ña fa taxaw, ñu ne leen: «Lu
ngeen nar, bay yiwi cumbur gi?» 6 Taalibe yi wax
leen, ni leen Yeesu digale woon, nit ñi bàyyi leen,
ñu dem.

7 Ñu indi cumbur gi Yeesu nag, lal ci seeni yére,
mu toog ci. 8 Ñu bare lal seeni yére ci yoon wi,
ñenn ñi dagg ay cari garab ci tool yi, lal leen it ci
yoon wi. 9 Ñiy jiitu ak ñiy topp ci Yeesu ñépp di
wax ci kaw naan:

«Osaana!
Yaw miy ñëw ci turu Boroom bi, ku barkeel nga!
10 Nguuru sunu maam Daawuda giy ñëw dina
barkeel!

Ci bérab yu gëna kawe, nañu ne: “Osaana!”»
11 Noonu Yeesu dugg Yerusalem, dem kër Yàlla
ga, xool lépp, ba noppi génn dem dëkku Betani,
moom ak fukki taalibe ya ak ñaar, ndaxte dafa
guddi.

Yeesu dàq na jaaykat ya ca kër Yàlla ga

12 Bët set ñu génn Betani, fekk Yeesu xiif.
13 Noonu mu séen fu sore garabu figg gu sëq,
mu dem seeti, ndax am na ay doom. Waaye bi
mu fa eggee, gisul lu dul ay xob, ndaxte jamonoy
figg duggagul. 14 Ci kaw loolu mu ne garab gi:
«Dootuloo meññ mukk!» Taalibe yi dégg loolu
mu wax.
15 Bi ñu eggee Yerusalem, Yeesu dugg ci kër
Yàlla gi, daldi dàq ñi fay jaay ak ñi fay jënd.
Mu daaneel taabali weccikatu xaalis yi ak tooguy
jaaykati pitax yi, 16 te mayul kenn, mu yóbbu am
njaay ci kër Yàlla gi. 17 Mu di leen jàngal ne leen:
«Ndax waxuñu ci Mbind mi:
“Dees na wooye sama kër
këru ñaan ci Yàlla ngir xeet yépp.”
Waaye yéen def ngeen ko këru sàcc.»
18 Bi ko sarxalkat yu mag ya ak xutbakat ya
déggee nag, ñu ragal ko, ndaxte mbooloo mépp
dañoo waaru ci njàngleem. Noonu ñu seet
pexem reylu ko.
19 Bi timis jotee Yeesu ak taalibe yi génn dëkk
bi.

Garabu figg gi ñu rëbb

20 Ci suba si, bi ñuy dem, ñu gis ne garabu
figg gi dee na, ba wow koŋŋ. 21 Noonu Piyeer

fàttaliku li xewoon, ne Yeesu: «Kilifa gi, xoolal, figg gi nga rëbb dee na, ba wow!»

22 Yeesu ne: «Gëmleen Yàlla. 23 Ci dëgg maa
ngi leen koy wax, ku ne tund wale: "Jógal, tàbbi
ca géej ga," te nga gëm ne loolu dina am, bañ cee
boole xel ñaar, kon sa ñaan nangu. 24 Moo tax
maa ngi leen koy wax, bu ngeen di ñaan Yàlla,
lépp lu ngeen ko mana laaj, gëmleen ne jot ngeen
ko, te dingeen ko am. 25-26 Te it bu ngeen di ñaan,
fekk ngeen jàppal kenn dara, baal-leen ko, ngir
seen Baay bi ci kaw baal leen seeni tooñ, yéen
itam.»

Sañ-sañu Yeesu

27 Gannaaw loolu ñu duggaat Yerusalem, te
Yeesu doon doxantu ca ëtti kër Yàlla ga. Noonu
sarxalkat yu mag ya ak xutbakat ya ak njiit ya
dab ko 28 ne ko: «Yëf yii ngay def, ci ban sañ-sañ
nga koy defe? Te ku la may sañ-sañu def ko?»

29 Yeesu ne leen: «Man itam dinaa leen laaj
lenn; bu ngeen ma ci tontoo, kon dinaa leen wax
ci ban sañ-sañ laay defe yëf yii. 30 La Yaxya daan
def, di sóob nit ñi ci ndox, fu mu ko jële, ci Yàlla
walla ci nit ñi?»

31 Bi ñu ko déggee, ñuy werante ci seen biir
naan: «Bu nu nee: "Ci Yàlla," kon dina nu laaj:
"Lu tax gëmuleen ko kon?" 32 Waaye bu nu
nee: "Ci nit ñi," kon mbooloo mi dal ci sunu
kaw;» ndaxte ñépp teg nañu Yaxya ab yonent.
33 Ñu wax Yeesu nag ne: «Loolu de xamunu ko.»
Noonu Yeesu ne leen: «Kon man itam duma leen
wax ci ban sañ-sañ laay defe yëf yii.»

12

Léebu beykat yi

1 Noonu Yeesu daldi leen wax ciy léeb. Mu
ne leen: «Amoon na fi nit ku jëmbët toolu reseñ.
Mu ñag tool bi, gas pax ngir nal ci reseñ yi, tabax
wottukaay, ba noppi batale ko ay beykat, daldi
tukki.
2 «Bi tool bi ñoree nag, mu yónni surga ci
ñoom, ngir jot wàllam ci meññeef gi. 3 Waaye
ñu jàpp ko, dóor ko ay yar, dàq ko, mu dellu
ak loxoy neen. 4 Mu yónniwaat beneen surga,
waaye ñu dóor ko ci bopp, toroxal ko. 5 Mu
yónneeti beneen surga, ñu rey ko. Mu yónni
ñeneen ñu bare, ñii ñu dóor leen, ñii ñu rey.
6 «Noonu mu dese ko kenn rekk, di doomam
ji mu bëgg. Mujj mu yónni ko naan: “Xëy na
ñu weg sama doom.” 7 Waaye beykat yi daldi ne
ci seen biir: “Kii moo wara donn tool bi; nan ko
rey, moom ndono li.” 8 Ñu jàpp ko nag, rey, sànni
ci biti.»
9 Noonu Yeesu laaj leen: «Boroom tool bi nag,
lu muy def? Xanaa ñëw, rey beykat ya, dénk tool
ba ñeneen. 10 Ndax masuleena jàng wax jii ci
Mbind mi?
“Doj wi tabaxkat yi sànni,
mujj na di doju koñ;
11 ci Boroom bi la loolu jóge,
te yéemu nanu ci.”»
12 Noonu kilifa yi di wut pexem jàpp ko, ndaxte
xam nañu ne ñoom lay wax. Waaye ragal nañu
mbooloo mi, ba ñu bàyyi ko fa, dem.

Galag gi ñuy fey buur bi Sesaar

13 Bi loolu amee ñu yónni ci Yeesu ay Farisen ak
ñu far ak buur bi Erodd, ngir fiir ko ci waxam.
14 Ñu ñëw ci moom nag ne ko: «Kilifa gi, xam
nanu ne ku wóor nga, te ragaloo kenn, ndaxte
seetuloo jëmmi nit, waaye dangay xamle yoonu
Yàlla ci bu wóor. Wax nu, ndax jaadu na, nu fey
buur bi Sesaar galag am déet? Nu fey ko walla
nu bañ koo fey?»
15 Waaye Yeesu xam na seen naaféq, mu ne
leen: «Lu tax ngeen bëgg maa fiir? Indil-leen
ma posetu denariyon, ma seet.» 16 Ñu jox ko
poset bi. Noonu Yeesu laaj leen: «Kan lañu ci
def nataalam ak turam?» Ñu ne ko: «Sesaar.»
17 Noonu Yeesu ne leen: «Joxleen nag Sesaar li
Sesaar moom, te jox Yàlla li Yàlla moom.» Ñu
daldi waaru ci mbiram.

Sadusen yi ak ndekkite li

18 Gannaaw loolu ay Sadusen ñëw ci moom,
ngir laaj ko lenn. Sadusen yi nag gëmuñu ne
ndekkite am na. 19 Ñu ne ko: «Kilifa gi, Musaa
bindal na nu ne, ku magam faatu, te bàyyiwul
doom ak soxnaam, kooku war na donn jigéen ji,
ba yékkati giiru magam.
20 «Amoon na fi nag juróom ñaari góor, ñu
bokk ndey ak baay. Taaw ba takk jabar, faatu,
te bàyyiwul doom. 21 Ñaareel ba takk jigéen ja,
faatu moom itam te bàyyiwul doom. Ñetteel bi
it noonu. 22 Mbir mi dem na nag, ba juróom ñaar
ñooñu ñépp dem, te kenn bàyyiwu fi doom. Mujj
jigéen ja faatu moom itam. 23 Ci ndekkite li nag
kan ci ñoom moo ko wara donn, fekk ku nekk ci
juróom ñaar ñi mas na koo takk?»

24 Yeesu ne leen: «Mbaa du dangeena nekk cig
réer, ci li ngeen xamul Mbind mi mbaa kàttanu
Yàlla? 25 Ndaxte keroog ndekkite li kenn du
am jabar, kenn du am jëkkër, waaye dinañu
mel ni malaaka yi ci kaw. 26 Te sax li jëm ci
mbirum ndekkite, xanaa jànguleen lii Yàlla wax
ci Tawreetu Musaa ci saarum ngarab si: “Maay
Yàllay Ibraayma, Isaaxa ak Yanqóoba”? 27 Li ci
génn mooy, nekkul Yàllay ñi dee, waaye Yàllay
ñiy dund la. Kon sóobu ngeen cig réer.»

Ban ndigal moo gëna màgg ci yoonu Musaa

28 Bi ñuy werante, benn xutbakat ñëw, dégg
seen waxtaan, gis ne Yeesu tontu na leen tont lu
leer. Mu laaj ko nag: «Ci ndigal yi, ban moo ci
gëna màgg?»

29 Noonu Yeesu ne ko: «Bii: “Dégluleen, yéen
bànni Israyil! Yàlla sunu Boroom mooy Boroom
bi, te kenn la. 30 Kon nanga bëgg Yàlla sa Boroom
ak sa xol bépp ak sa bakkan bépp, sa xel mépp ak
sa kàttan gépp.” 31 Te ñaareel bi, lii la: “Nanga
bëgg sa moroom, ni nga bëgge sa bopp.” Ndigal
yii ñoo sut yépp.»

32 Xutbakat bi ne ko: «Waaw, kilifa gi, li nga
wax dëgg la: Yàlla kenn la, te amul jeneen Yàlla
ju dul moom. 33 Te nga bëgg ko ak sa xol bépp
ak sa xel mépp ak sa kàttan gépp moo dàq bépp
sarax bu ñuy yóbbu ngir màggal Yàlla ak bu ñuy
lakk ca sarxalukaay ba.»

34 Bi Yeesu gisee nag ne tontu na ak xel, mu
ne ko: «Sorewuloo nguuru Yàlla.» Bi mu waxee
loolu, kenn ñemeetu koo laaj dara.

Mbaa Almasi bi mooy sëtu Daawuda?

35 Bi nga xamee ne Yeesu ma nga doon jàngle
ca kër Yàlla ga, mu laaj nit ñi: «Lu tax xutbakat
yi di wax ne, Almasi bi mooy sëtu Daawuda?
36 Daawuda moom wax na ci kàttanu Xel mu Sell
mi naan:
“Boroom bi nee na sama Boroom:
‘Toogal ci sama ndijoor,
ba kera may daaneel
say noon ci sa kanam.’ ”
37 Gannaaw Daawuda nag wooye na ko: “Bo-
room bi,” nu muy nekke sëtam?» Noonu
mbooloo mu mag mi di ko déglu ak bànneex.
38 Bi Yeesu di jàngle nag, mu ne leen: «Moy-
tuleen xutbakat yi; dañoo bëgg di doxantu, sol
ay mbubb yu réy, te ñépp di leen nuyoo ñaari
loxo ci pénc mi. 39 Ci jàngu yi, féete kanam lañuy
wut, te toogu yu yiw lañuy taamu ci reeri xew
yi. 40 Ñu ngi lekk alalu jigéen ñi seeni jëkkër
faatu, di ñaan Yàlla ay ñaani ngistal yu gudd.
Seen mbugal dina gëna tar.»

Saraxu soxna si

41 Noonu Yeesu toog ca kër Yàlla ga, janook
ndab, yi ñuy def sarax ngir Yàlla, muy xool nit
ña cay dugal seen xaalis. Am nag ay boroom alal
yu ci di def xaalis bu bare. 42 Gannaaw ga daal
benn jigéen ju jëkkëram faatu, te mu ñàkk, ñëw,
def ci ñaari poseti xànjar*, yu matul sax dërëm.
43 Bi ko Yeesu gisee, mu woo taalibe yi ne
leen: «Ci dëgg maa ngi leen koy wax, li jigéen ju
ñàkk jee dugal ca defukaay ya moo ëpp maana

* **12:42** Mooy posetu lepton. Seetal Xaalis ci Leeral yi.

alalu ñeneen ñi ñépp. 44 Ñoom ñépp dañu
sàkk ci seen barele, waaye moom dafa sàkk ci
néewleem, ba far ko joxe lépp, toog.»

13

Yàqug Yerusalem ak dellusig Doomu nit ki

1 Bi Yeesu di jóge ca kër Yàlla ga, kenn ca
taalibe ya ne ko: «Kilifa gi, xoolal! Ni mu réye ay
doj, te rafete ni ay taax!» 2 Waaye Yeesu ne leen:
«Du gis ngeen taax yu réy yii yépp? Lii lépp dina
daanu, ba doj dootul des ci kaw doj.»

3 Gannaaw loolu, bi nga xamee ne Yeesu toog
na ci tundu Oliw ya, jàkkaarlook kër Yàlla ga,
Piyeer, Saag, Yowaana ak Andare fekki ko cig
wet, laaj ko: 4 «Wax nu kañ la loolu di am? Te
luy tegtal ne, mbir yii yépp a ngi bëgga mat?»

5 Noonu Yeesu ne leen: «Moytuleen, bu leen
kenn nax. 6 Ñu bare dinañu ñëw ci sama tur
naan: “Moom laa,” te dinañu nax ñu bare. 7 Bu
ngeen déggee ay xare ak coowi xare, wottuleena
tiit; loolu war na am, waaye mujug jamono ji
jotagul. 8 Xeet dina jóg, xeex ak weneen xeet,
réew xeex ak meneen réew. Te yëngu-yënguy
suuf dina am ciy bérab yu bare, ak ay xiif. Loolu
lépp mooy ndoortel metit yi, mel ni jigéen juy
matu.

9 «Moytuleen. Dees na leen jébbal àttekat ya,
di leen dóor ay yar ca jàngu ya. Dinañu leen dëj
ci kanam i boroom réew ak i buur ndax sama
tur, ngir ngeen nekk seede ci ñoom. 10 Fàww
xibaaru jàmm bi jëkka jib ci xeet yépp. 11 Saa su
ñu leen jàppee nag, dëj leen ci péncum layoo,
buleen jàq ci li ngeen wara wax; li ngeen jot

ca waxtu woowa waxleen ko, ndaxte du yéenay
wax waaye Xel mu Sell mi.
12 «Mag dina joxe rakkam cig dee, baay joxe
doomam; ay doom it dinañu jóg, di bañ seeni
waajur, di leen reylu. 13 Te ñépp dinañu leen
bañ ndax sama tur; waaye ku muñ ba ca muj ga,
mucc.
14 «Bés baa ngi ñëw, bu li ñuy wax “Lu araam
luy yàqe” tegee ca bérab bu mu yelloowul; kiy
jàng, na xam. Bu ngeen gisee loolu nag, ku nekk
ci biir diiwaanu Yude, nanga daw ca tund ya.
15 Ku nekk ci kaw taax mi, bul wàcc ngir dugg
kër gi, fab say yëf ya fa nekk. 16 Ku nekk ci
tool bi, bul ñibbi ngir fab sa mbubb. 17 Ngalla
jigéen ñi ëmb ca bés yooya, ngalla it ñiy nàmpal.
18 Ñaanleen ngir seen gàddaay baña tase ak
jamonoy seddaayu lolli. 19 Ndaxte booba dina am
metit wu réy wu masula am, ba àddina sosoo ak
tey, te dootul am mukk. 20 Te bu fekkul woon
Boroom bi wàññi bés yooyu, kenn du mucc,
waaye fekk na mu wàññi leen ndax gaayam ñi
mu tànn.
21 «Booba nag, bu leen kenn waxee: “Kaayleen
gis, Kirist a ngi fi,” mbaa: “Xool-leen, mu nga
fale,” buleen ko gëm. 22 Ndaxte ñiy mbubboo
turu Kirist ak ñiy mbubboo turu yonent, dinañu
feeñ, di joxe ay firnde yu réy ak ay kéemaan, ba
ciy nax sax ñi Yàlla tànn, su loolu manoona am.
23 Wax naa leen ko lu jiitu. Kon nag moytuleen.
24 «Waaye booba, gannaaw metit yooyu:
“Jant bi dina lëndëm
te weer dootul leer;
25 biddiiw yi di daanoo asamaan,

te kàttani asamaan yiy yëngu.”
26 «Noonu dees na gis Doomu nit ki ñëw ci niir
yi, ànd ak kàttan ak ndam lu réy. 27 Dina yónni
ay malaakaam, ñu dajale ñi mu tànn ci ñeenti
xébla yi, fa àddina dale, ba fa asamaan yem.»
28 Yeesu teg ca ne: «Jàngleen misaalu garabu
figg ga. Boo xamee ne ay bànqaasam duy nañu,
tey xobam sëq, xam ngeen ne nawet jege na.
29 Noonu itam bu ngeen gisee loolu lépp xew,
xamleen ne jege na; mu ngi ci bunt bi sax. 30 Ci
dëgg maa ngi leen koy wax, niti jamono jii duñu
wéy, te loolu lépp amul. 31 Asamaan ak suuf
dinañu wéy, waaye samay wax du wéy mukk.

Yàlla rekk moo xam bés ba

32 «Waaye bés boobu ak waxtu woowu, kenn
xamul kañ lay doon; du malaaka yi ci kaw, du
sax Doom ji, waaye Baay bi rekk moo ko xam.
33 Moytuleen te xool! Xamuleen kañ la waxtu wi
di jot.
34 «Mi ngi mel ni nit ku tukki, mu dénk këram
ay surgaam, ku nekk ak sa sas, te sant bëkk-
néeg bi, mu xool. 35 Yéen nag xool-leen, ndaxte
xamuleen kañ la boroom kër gi di délsi, muy ci
timis mbaa ci xaaju guddi, muy ci fajar mbaa
njël. 36 Bu nee jalañ, bumu leen bett, ngeen
di nelaw. 37 Li ma leen wax, ñépp laa ko wax:
“Xool-leen!”»

14

Njiiti yoon yi fexeel nañu Yeesu

1 Booba nag sarxalkat yu mag ya ak xutbakat
ya ñu ngi doon fexeel Yeesu, ngir jàpp ko, reylu.

Fekk booba ñaari fan a des ci màggalu bésu Mucc ba ak màggalu Mburu ma amul lawiir.
2 Kon nag ñu ne: «Bumu doon ci bésu màggal bi, ngir yëngu-yëngu baña am ci nit ñi.»

Jigéen diw na boppu Yeesu ak latkoloñ

3 Bi nga xamee ne Yeesu nekkoon na dëkku Betani, mu dem këru Simoŋ ma gaana woon, di fa lekk. Noonu jigéen ñëw, yor njaq lu ñu defare doj wu tudd albaatar. Njaq li def latkoloñ ju raxul ju ñuy wax nàrd, tey jar lu baree bare. Jigéen ji toj njaq li, tuur latkoloñ ci boppu Yeesu.
4 Waaye amoon na fa ñu mer, di xultu ci seen
biir naan: «Yàq gii, lu muy jariñ? 5 Maneesoon
na jaay latkoloñ jii ci lu tollook peyug atum lëmm, jox ko miskin yi.» Noonu ñu daldi gëdd jigéen ji.
6 Waaye Yeesu ne leen: «Bàyyileen ko. Defal na ma jëf ju rafet; lu tax ngeen di ko sonal?
7 Miskin yaa ngi ak yéen bés bu nekk, te man ngeen leena dimbali saa su leen neexee, waaye
dungeen ma gis ba fàww. 8 Jigéen ji def na li
mu man; diw na sama yaram ak latkoloñ, ngir
waajal sama rob, laata moo jot. 9 Ci dëgg maa ngi
leen koy wax, fépp fu ñuy yéene xibaaru jàmm bi ci àddina sépp, dinañu fa fàttali it li jigéen jii def.»

Yudaa wor na Yeesu

10 Ca waxtu woowu kenn ci fukki taalibe ya ak ñaar, ku tudd Yudaa Iskariyo, dem ca sarxalkat
yu mag ya, ngir wori Yeesu. 11 Bi ñu ko déggee,
ñu am ca bànneex bu réy, dig ko xaalis. Noonu mu fexe jamono ju mu leen mana jébbal Yeesu.

Reer bu mujj bi

12 Bés bu jëkk ca màggal, ga ñuy wax Mburu
ma amul lawiir, taalibey Yeesu laaj ko: «Foo
bëgg, nu defaral la reeru bési Mucc bi?» Bés
bu jëkk booba nag mooy bés, ba ñu farala rendi
gàttub bésu Mucc ba. 13 Noonu Yeesu yebal ñaar
ci taalibe yi ne leen: «Demleen ca dëkk ba, foofa
góor gu yenu njaq lu def ndox, dina taseek yéen,
ngeen topp ko. 14 Kër gi mu dugg nag, ngeen ne
boroom kër gi: “Kilifa gi nee na: Ana néegu gan,
bi may lekke reeru bésu Mucc bi, man ak samay
taalibe?” 15 Dina leen won néeg bu féete kaw te
yaa, ñu defar ko, ba lépp jekk. Foofa ngeen nuy
defarale reer bi.» 16 Bi mu ko waxee, taalibe ya
dem ca dëkk ba, gis lépp, ni leen ko Yeesu waxe
woon. Noonu ñu defar reer bi.

17 Bi nga xamee ne timis jot na, Yeesu ñëw,
ànd ak fukki taalibe yi ak ñaar. 18 Ñu toog, di
lekk. Bi ñuy lekk nag, Yeesu ne leen: «Ci dëgg
maa ngi leen koy wax, kenn ci yéen, ku bokk
ak man di lekk sax, dina ma wor.» 19 Taalibe
yi nag am naqar, ñu daldi ko ne kenn-kenn:
«Mbaa du man?» 20 Mu ne leen: «Kenn ci
yéen fukk ak ñaar la, kuy cappandoo ak man
ci ndab li. 21 Doomu nit ki mu ngi dem, ni ñu ko
waxe ci Mbind mi, waaye ki koy wor dina torox.
Bañoona juddu moo gën ci moom.»

22 Noonu bi ñuy lekk, Yeesu jël mburu, sant
Yàlla, jox leen ko naan: «Jël-leen, lii sama yaram
la.» 23 Gannaaw loolu mu jël kaas, sant Yàlla, jox
leen ko, ñépp naan ci. 24 Mu ne leen: «Lii mooy
sama deret, ji fas kóllëre gi, te tuurul ñu bare.
25 Ci dëgg maa ngi leen koy wax, dootuma naan

gannaaw tey ndoxum reseñ mii, ba kera ma ciy
naan bu bees ci nguuru Yàlla.»
26 Noonu ñu woy Yàlla, ba noppi génn, dem ca
tundu Oliw ya.

Yeesu wax na ne, Piyeer dina ko weddi

27 Booba Yeesu ne leen: «Yéen ñépp dingeen
ma dàggeeku, ndaxte bind nañu:
“Dinaa dóor sàmm bi,
xari jur gi tasaaroo.”
28 Waaye bu ma dekkee, dinaa leen jiituji Galile.»
29 Kon Piyeer ne ko: «Bu la ñépp dàggeekoo,
man duma la bàyyi mukk.» 30 Waaye Yeesu ne
ko: «Ci dëgg maa ngi la koy wax, guddig tey,
bala ginaar a sab ñaari yoon, dinga ma weddi
ñetti yoon.» 31 Waaye Piyeer gëna sax ca la mu
waxoon naan: «Boo xamee ne sax, damaa wara
dee ak yaw, duma la weddi mukk.» Taalibe yépp
it waxe noonu.

Yeesu ñaan na ca toolu Setsemane ci biir tiis wu réy

32 Noonu ñu dem ca bérab bu tudd Setsemane.
Yeesu ne taalibe yi: «Toogleen fii, ma dem
ñaani.» 33 Mu ànd ak Piyeer, Saag ak Yowaana,
daldi jàq, ba xonet. 34 Mu ne leen: «Sama xol
dafa tiis, ba ma bëgga dee; toogleen fii, xool.»
35 Noonu Yeesu dem ci kanam tuuti, daanu ci
suuf, di ñaan ne, waxtu wi teggi ko, bu loolu
manoona am. 36 Mu ne: «Abba, Baay, yaw mi
dara tëwul, teggil ma kaasu naqar bii. Moona
bumu doon sama coobare, waaye na sa coobare
am.»

37 Noonu mu délsi ci taalibe yi, fekk ñuy
nelaw. Mu ne Piyeer: «Simoŋ, dangaa nelaw?
Amuloo sax dooley xoolandoo ak man benn
waxtu? 38 Xool-leen te ñaan, ngir baña daanu
cig fiir. Seen xol jag na, waaye seen bind a
woyof.» 39 Beneen yoon Yeesu dem, di ñaane
noonu, 40 délsiwaat, fekk leen ñuy nelaw, ndaxte
seeni bët dañoo diis. Xamuñu lu ñu koy tontoo.
41 Ñetteelu yoon mu délsi ci ñoom ne leen:
«Yéena ngi nelaw tey noppalu ba tey! Jeex na.
Waxtu wi jot na; ñu ngi wor Doomu nit ki ci loxoy
bàkkaarkat yi. 42 Jógleen nu dem; ki may wor a
ngi nii, di ñëw.»

Jàpp nañu Yeesu

43 Bi Yeesu di wax, Yudaa mi bokkoon ci
fukki taalibe ya ak ñaar, agsi, ànd ak mbooloo
mu bare, mu jóge ca sarxalkat yu mag ya, ca
xutbakat ya ak ca njiiti xeet wa, te gànnaayoo
jaasi ak yet.
44 Fekk ki ko naroona wor joxoon na leen tegtal
ne leen: «Ki may fóon, moom la; jàppleen ko,
yóbbu ko te wottu ko bu baax.» 45 Noonu mu
ñëw ci Yeesu ne ko: «Kilifa gi,» daldi ko fóon.
46 Bi mu ko defee nit ñi song Yeesu nag, jàpp ko.
47 Waaye kenn ci ñi fa taxaw bocci jaaseem, dóor
surgab sarxalkat bu mag bi, nopp bi dagg.
48 Yeesu ne leen: «Jóg ngeen ngir jàpp ma,
gànnaayoo jaasi ak yet, mel ni ñuy topp sàcc.
49 Moona daan naa toog bés bu nekk ca kër Yàlla
ga, di jàngle, te jàppuleen ma. Waaye lii am na,
ngir Mbind mi am.» 50 Ci kaw loolu, ñépp dëddu
ko, daw.

51 Fekk amoon na ca waxambaane wu
lëkkaayoo woon sér, topp Yeesu, ñu daldi ko
jàpp. 52 Waaye waxambaane wa wacc fa sér bi,
daldi daw, def yaramu neen.

Yeesu taxaw na ci kanam kureelu àttekat yi

53 Ñi jàpp Yeesu yóbbu ko ci sarxalkat bu mag
bi, te foofa la sarxalkat yu mag yi, njiit yi ak
xutbakat yi yépp dajaloo. 54 Piyeer nag topp ko
fu sore, ba ci ëttu sarxalkat bu mag bi, mu toog
fa ak alkaati yi, di jaaru ci taal bi.
55 Noonu sarxalkat yu mag yi ak kureelu
àttekat yi yépp di wut ku mana seede lu daan
Yeesu, ba ñu man koo reylu, waaye gisuñu kenn.
56 Teewul sax naaféq ñu bare ñëw, seede ci Yeesu
lu dul dëgg, waaye seen seede ànduñu. 57 Ba
mujj naaféq taxaw, seede ci moom naan: 58 «Nun
daal dégg nanu, mu ne: “Dinaa toj kër Yàlla, gii
loxoy nit liggéey, tabax ci ñetti fan geneen gu nit
liggéeyul.”» 59 Waaye ba tey seeni wax ànduñu.
60 Ci kaw loolu sarxalkat bu mag bi taxaw ci
seen kanam ne Yeesu: «Doo tontu? Lu la nit
ñi di jiiñ?» 61 Waaye Yeesu ne cell, waxul dara.
Sarxalkat bu mag bi dellu nag ne ko: «Ndax yaa
di Almasi bi, Doomu Yàlla ju tedd ji?» 62 Yeesu ne
ko: «Moom laa. Te dingeen gis Doomu nit ki toog
ci ndijooru Aji Man ji, di ñëw ci niiri asamaan.»
63 Bi ko sarxalkat bu mag bi déggee nag, mu
daldi mer, ba xotti ay yéreem naan: 64 «Weddi na
Yàlla, lu nu doyeeti seede? Lu ngeen ci xalaat?»
Noonu ñépp teg ko dee. 65 Ci kaw loolu ñu
daldi tifli ci moom, takk ay bëtam, di ko dóor ay
kurfeñ, naan ko: «Yaw wax nu ci kàddug Yàlla,

ku la dóor?» Ba noppi alkaati yi teeru ko ak ay
pes.

Piyeer weddi na Yeesu

66 Piyeer nag ma nga toogoon ci ëtt bi féete
suuf. Noonu benn mbindaanu sarxalkat bu mag
ba romb fa. 67 Mu gis Piyeer di jaaru, xool ko
jàkk naan: «Yaw itam àndoon nga ak Yeesum
Nasaret moomu.» 68 Waaye Piyeer weddi ko
naan: «Xawma li ngay wax, dégguma ci dara.»
Mu daldi génn, dem ca buntu kër ga. 69 Foofa nag
mbindaan mi gisaat ko, mu ne ñi fa taxaw: «Waa
jii ci ñoom la bokk.» 70 Waaye Piyeer weddiwaat
ko.

Nees-tuut ñi fa taxaw ne Piyeer: «Yaw mi
de, ci lu wóor bokk nga ci, nde waa Galile
nga.» 71 Waaye Piyeer daldi giñ ak a waat naan:
«Xawma nit ki ngay wax.» 72 Ci saa si ginaar
sab ñaareelu yoon. Noonu Piyeer fàttaliku li ko
Yeesu wax: «Bala ginaar a sab ñaari yoon, dinga
ma weddi ñetti yoon.» Mu daldi jooy jooy yu
metti.

15

Yeesu taxaw na ci kanam Pilaat, boroom réew ma

1 Ci suba teel sarxalkat yu mag yi gise, ñoom ak
njiit yi ak xutbakat yi ak kureelu àttekat yi yépp.
Ñu yeew nag Yeesu, daldi ko yóbbu, jébbal ko
Pilaat.

2 Noonu Pilaat laaj ko: «Ndax yaa di buuru
Yawut yi?» Yeesu ne ko: «Wax nga ko.» 3 Te
sarxalkat yu mag yi di ko jiiñ lu bare. 4 Kon
nag Pilaat laajaat ko: «Déggal lépp li ñu lay

jiiñ. Xanaa amoo ci tont?» 5 Waaye ba tey Yeesu
waxul dara, ba tax Pilaat waaru.
6 Màggal gu nekk nag Pilaat daan na may
mbooloo mi, ñu tànn kenn ci ñi ñu tëjoon, mu
bàyyil leen ko. 7 Fekk booba amoon na ku ñu
tëj, tudd Barabas, ku bokk ci ña bëggoona tas
réew mi, boole ci rey nit. 8 Noonu mbooloo
mi ñëw, laaj Pilaat, mu defal leen la mu daan
def. 9-10 Pilaat nag xam ne kiñaan rekk a taxoon
sarxalkat yu mag yi jébbal ko Yeesu. Kon mu
ne mbooloo mi: «Xanaa ma bàyyil leen buuru
Yawut yi?» 11 Waaye sarxalkat yu mag yi xiir
mbooloo mi, ñu laaj Pilaat, mu bàyyil leen
Barabas.
12 Kon Pilaat ne leen: «Lan laay def nag ak ki
ngeen di wooye buuru Yawut yi?» 13 Ñu daldi
yuuxuwaat naan: «Daaj ko ci bant, ba mu dee!»
14 Pilaat ne leen: «Lu tax? Gan tooñ la def?»
Waaye mbooloo mi di yuuxu bu gëna kawe:
«Daaj ko ci bant!» 15 Noonu Pilaat, mi wuta neex
mbooloo mi, bàyyil leen Barabas, ba noppi mu
dóorlu Yeesu ay yar, jébbal ko, ngir ñu daaj ko
ci bant.

Xarekat yi ñaawal nañu Yeesu

16 Bi loolu amee ñu dugal Yeesu ci biir kër
boroom réew ma, mooy bérab bu ñuy wax
Peretoriyum, ñu daldi woo mbooloom xarekat
yépp. 17 Noonu ñu solal ko mbubb mu xonq curr,
ràbb kaalag dég, teg ko ci boppam. 18 Ñu daldi
ko wax bu kawe: «Nuyu nanu la, yaw buuru
Yawut yi!» 19 Ñu di ko dóor ci bopp ak bant, di ko
tifli, daldi sukk, màggal ko. 20 Bi ñu ko ñaawalee

noonu ba noppi, ñu summi mbubb mu xonq mi,
solaatal ko ay yéreem, yóbbu ko, ngir daaj ko ci
bant.

Rey nañu Yeesu ci kaw bant ba

21 Amoon na nag nit ku dëkk Siren, tudd
Simoŋ, di baayu Alegsàndar ak Rufus. Fekk
booba mu romb fa, jóge ca wet, ga féete ak tool
ya, ñu ga ko ngir mu gàddu bant bi. 22 Noonu ñu
yóbbu Yeesu ca bérab bu ñuy wax Golgota, liy
tekki «bérabu Kaaŋu bopp.» 23 Ñu bëgg koo jox
biiñ bu ñu boole ak naan gu tudd miir, waaye
nanguwu ko.
24 Foofa ñu daaj Yeesu ci bant, daldi séddoo ay
yéreem, tegoo ko ay bant, ba xam ku nekk, looy
am; 25 booba fekk yoor-yoor di jot. 26 Mbind mi
xamle lu tax ñu rey ko nee na: «Kii mooy buuru
Yawut yi.» 27-28 Booba it ñu daajaale ak moom
ñaari taskati réew mi, kenn ci ndijooram, ki ci
des ci càmmoñam.
29 Ña fa doon romb di ko xas, di wëcc seen
bopp ndax sib ko, naan: «Waaw kay, yaw mi
bëgga toj kër Yàlla gi, tabaxaat ko ci ñetti fan,
30 wàccal ci bant bi te musal sa bopp!» 31 Noonu
it sarxalkat yu mag yi ak xutbakat yi di ko
ñaawal ci seen biir naan: «Kii musal na ñeneen
waaye manula musal boppam. 32 Almasi bii, di
buuru Israyil, na wàcc léegi ci bant bi, nu gis ko
te gëm.» Ñi ñu daajaale ak moom it di ko xarab.

Yeesu saay na

33 Li tàmbalee digg bëccëg, ba ci tisbaar,
réew mépp lëndëm. 34 Ci tisbaar nag Yeesu
wootee kàddu gu dëgër naan: «Elowi, Elowi,

lema sabaktani?» liy tekki: «Sama Yàlla, sama
Yàlla, lu tax nga dëddu ma?» 35 Ñenn ci ña fa
taxaw nag, bi ñu ko déggee, ñu ne: «Mu ngi
woo yonent Yàlla Ilyaas.» 36 Noonu kenn daw,
jël aw sagar, capp ko ci bineegar, mu teg ko ci
bant, jox ko ko, mu muucu. Mu ne: «Bàyyileen,
nu seet, ba xam Ilyaas dina ñëw, wàcce ko.»
37 Noonu Yeesu wootewaat ak kàddu gu dëgër,
delloo ruuwam Yàlla.

38 Bi mu ko defee ridob bérab bu sell ba ca
kër Yàlla ga xar ñaar, li dale ci kaw ba ci suuf.
39 Njiitu xare nag, bi taxawoon ci kanam Yeesu,
bi mu gisee ni Yeesu deeye, mu ne: «Ci dëgg, nit
kii Doomu Yàlla la!»

40 Amoon na fa nag ay jigéen, ñu leen dànd,
di xool. Xàmmi nañu ci: Maryaama mi dëkk
Magdala, Maryaama yaayu Saag mu ndaw ak
Yuusufa, ak Salome. 41 Bi Yeesu nekkee Galile,
jigéen ñooñu ñoo ko doon topp, di ko topptoo.
Amoon na fa it yeneen jigéen yu bare yu àndoon
ak moom, ba ñëw Yerusalem.

Rob nañu Yeesu

42 Booba nag bésu Waajal la woon, maanaam
bés bu jiitu bésub noflaay bi. Ca ngoon sa nag,
43 Yuusufa mi dëkk Arimate takk aw fitam, dem
Pilaat, laaj ko néewu Yeesu. Yuusufa moomu
nag, ku siiw la woon ci kureelu àttekat yi, te
doon séentu moom itam nguuru Yàlla. 44 Bi
Pilaat déggee ne, Yeesu faatu na xaat, mu waaru.
Mu woolu nag njiit li, laaj ko, ndax yàgg na faatu.
45 Bi ko ko njiit li dëggalee, Pilaat jox néew bi
Yuusufa.

46 Noonu Yuusufa jënd càngaay, wàcce néew
bi, laxas ko ci, dugal ko cib bàmmeel bu ñu yett
ci xeer. Bi mu ko defee mu béraŋ aw doj, ube
ko buntu bàmmeel bi. 47 Maryaamam Magdala
nag ak Maryaama yaayu Yuusufa xool fu mu ko
denc.

16

Yeesu Kirist dekki na

1 Bi bésub noflaay bi wéyee, Maryaamam
Magdala, Maryaama yaayu Saag, ak Salome, jënd
cuuraay, ngir dem xeeñal néewu Yeesu. 2 Kon
bés bu jëkk ci ayu-bés gi, ñu njëlu dem ca
bàmmeel ba, 3-4 di laajante: «Ku nuy béraŋal
doj, wiy ub bàmmeel bi?» Doj woowu nag bu
réya réy la woon.

Noonu ñu xool, gis ne doj wa deñ. 5 Ñu dugg
ci bàmmeel bi, gis ca ndijoor waxambaane wu
sol mbubb mu weex, ñu daldi tiit. 6 Mu ne leen:
«Buleen tiit. Yéena ngi seet Yeesum Nasaret, mi
ñu daajoon ci bant bi. Nekkatu fi, dekki na;
gisleen fi ñu ko tëraloon. 7 Kon nag demleen,
ne Piyeer ak taalibe ya: “Mi ngi leen di jiitu
Galile. Foofa ngeen koy gise, ni mu leen ko waxe
woon.”»

8 Noonu jigéen ñi génn, dawe bàmmeel ba, tiit
bay lox. Te waxuñu kenn dara ndax seen tiit.

9 Bi Yeesu dekkee nag ci suba teel ca bés bu
jëkk ca ayu-bés ga, mu jëkka feeñu Maryaama
mu dëkk Magdala, mi mu dàqe woon juróom
ñaari rab. 10 Maryaama nag dem nettali ko ñi
àndoon ak Yeesu, fekk ñuy naqarlu, di jooy. 11 Bi

ñu déggee ne, Yeesoo ngi dund te Maryaama gis
na ko, gëmuñu ko.
12 Gannaaw loolu Yeesu feeñu ñaar ci ñoom
ci jeneen jëmm, ñuy jaar ci yoon wi, jëm àll ba.
13 Ñu waññiku nag, wax ko ña ca des, waaye ba
tey gëmuñu leen ñoom it.
14 Gannaaw ga it Yeesu feeñu fukki taalibe yi
ak benn, bi ñuy lekk. Mu yedd leen ndax seen
ngëmadi ak seen dëgër bopp, ci li ñu baña gëm
ñi ko gisoon, bi mu dekkee.
15 Mu ne leen: «Demleen ci àddina sépp, yégal
xibaaru jàmm bi mbindeef yépp. 16 Ku gëm te ñu
sóob ko ci ndox, dina mucc; ku gëmul, dees na ko
daan. 17 Ñi ma gëm dinañu ànd ak firnde yii: ci
sama tur dinañu dàq rab yi, di wax làkk yu bees,
18 di jàpp jaan ak seeni loxo; te bu ñu naanee lu
ñu tooke, du leen wàññi dara, te jarag ju ñu teg
loxo, mu wér.»
19 Gannaaw bi Boroom bi Yeesu waxee ak
ñoom, mu yékkatiku, dem asamaan, toog ci
ndijooru Yàlla. 20 Taalibe ya dem waareji, te
loxob Boroom bi ànd ak ñoom, di dëggal kàddu
gi ak firnde, yi ci ànd.

Téereb Injiil
The New Testament in Wolof, 2010 version.
Le Nouveau Testament en langue Wolof, revision de 2010

copyright © 2010 La Mission Baptiste du Sénégal

Language: Wolof

Dialect: Regional Wolof

Translation by: La MBS

For full copyright statement, see http://sng.al/copyright
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2020-07-09

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 17 Jul 2020
79742756-9e1e-54a8-8cef-3115026c278e